

פירוש

ר' עמנואל בן שלמה זצ"ל

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

על

שיר השירים

[ביאור המלות ופשט המקראות.]

נדפס פעם ראשונה על פי כתב יד מינכען עם הוספות מראה
מקום הפסוקים והמאמרים הגהות וביאורים

על ידי

יצחק דוב בליאמור כשית מהוריר נתן הלוי זצוקיל עשווענע
בהאכבערג.

פראנקפורט על נהר מיין
בדפוס של יהודה ליב נאלדע.
תרס"ה לפ"ק.

זכר צדיק לברכה!

מוזכרת אהבה ותודה

לאדוני אמור היקר אשר הדריכני בדרך אמת ואמונה וגדלני לתורה וליראה,

כבוד שם תפארתו מהוריר נתן זצ"ל בן מהוריר נפתלו הלוי זצ"ל

ראש דבהמיד בק"ק האַכבערג.

היה בארץ החיים ונשמתו הטהורה עלתה השמים:

זכותו יגן עלינו ויהיה מליץ יושר בעדינו, א"ס.

המחבר

שיר השירים אשר לשלמה. אמר עמנואל¹) בר כמיד שלמה זצ"ל²) אחרי הודות לאל ית' על טוב נמולותיו אומר כי הספר הזה על דעת רז"ל⁸) הוא מבחי- הספרים שנאמרו ברוח הקודש ונחלקו המפרשים בביאורו והתהלפו דיעותיהם בו כפי התחלפות הכרתם. כי קצתם והם אותם שלא נפרדו מהמורגשת⁴) והתכלית אשר אליו עיניהם נשואות וכלות אליו כל היום הוא יקר העולם הזה ותפארתו. והגמול גדול⁵)⁴) אשר אליו ייחלון חלף עבודתם ומשכורתם מאת האלהים הוא שובם לגדולתם אל ארץ זבת חלב ודבש ולמלאות⁶) כריסם מבשר לויתן⁶) ומוחם מן היין⁷) המשומר בעוביו⁹) יפרשו הספר הזה הנכבד שידבר בספור מעשה האבות ורדתם למצרים וצאתם משם ביד חזקה ובזרוע נטויה וקבולם התורה ובואם אל ארץ זבת חלב ודבש ועמידת ישראל בארץ ונלותם ממנו ושובם אל הארץ בבנין בית שני ונלותם משם שנית והגמולה⁸) העתידה. יהשבו שיהיה הספר הזה שהוא קודש קדשים כאחד הספרים האמוניים⁴) וכספרי דברי הימים אשר לאחד מן⁹) המלכים אשר תועלתם מועטת והקריאה בהם אבוד הזמן. וקצת מן החכמים האלהים¹) אשר השינו מעלת החכמה האמתית ונפרדו מהמורגש וכוזו לעניני⁸) הזמניי ונכספה וגם¹⁰) כלתה נפשם לחצרות יי¹) ושתידינה רגליהם עומדות¹¹) (בירושלים של מעלה⁹) ולבם ובשרם ירננו אל אל חי¹) פשטי מעילי הכסילות¹²) מעליהם ולבשו מחלצות השכל וחקרו בדעתם סודות הספר הזה היקר¹³) וראו¹⁴) נקבי משכיות הכסף אשר על תפוחי משליו הזהב¹⁰) הטמון בקרבם¹⁵) ועברו ימיו¹⁶) באני שכלם והוציאו עניניו מתהומותיו וזרו אומר שהספר הזה חובר לבאר ולגלות בו אפשרות שוב השכל התוארי¹⁷) שכל הפועל¹¹). ויהיה דוד¹⁸) הנוכר בספר הזה משל אל שכל¹⁹) הנפרד החונן צורת הנפש המשכלות²⁰) והמשפיע עליה שפע טובו. והרעיה משל אל שכל התוארי²¹) המשחוקק אל שפע השכל הפועל והכוסף להראות²²) אליו כפי היכולות²³) x) [ולהב] y) ולהבדק בו ולשוב במדרגתו שהוא התכלית המכוון ממנו. והכמים²⁴) האלהיים אשר קדם זכרם וזכרו כוונת הספר הזה בכלל ובאור קצת עמוקיו²⁵) דרך העברה¹²) ולא בארו

מהמלכים; e) B: הזמניים; a) B: ענביו; c) B: הגדול; b) B: מהמורגש; a) B: מהמלכים; f) lies; g) B: האלהיים; h) B: ענינים; i) B: גם; j) vgl. Psalm 83 3 a; k) s. Ps. 122 2; l) s. Ps. 84 3 b; m) B: הסכלות; n) B: הבטר היקר הזה; o) B: . . . נקבי . . . ; p) B: בנקבו; q) B: punktiert נְקִיץ am Textrande befindet sich die Bemerkung: u) B: המשכלות; v) B: wie r; w) B: לטק ים; x) B: היכולת; y) als Dittographie zu str. 1; z) B: והחכמים; a) B: פסקו.

הספר הזה ^{b)} מראשו לסופו עד שבא החכם המפורסם ר' משה אבן תיבון ¹⁸⁾ וביאור ^{c)} הספר הזה על דרך החכמה והיא חכמה וכליל יופי אלא שעבר על קצת פרטיו ולא הזכיר המכוון בהם. ובראות חכמי דורינו ¹⁴⁾ מה שכתוב ^{d)} ¹⁵⁾ החכם הנזכר נסספו לבא אל חדריו והפצירו כי בנזירת האהבה לחבר כאור הספר הזה על הדרך אשר דרך החכם הנזכר ולהעמיקו ^{e)} על פרטיו ולהרש בהם חידושים לא נזכרו בספרו ולהעמיד פשטי הספר ניב על מתכונתם ביד אלהי ^{f)} הטובה עלי. וכראותי כי ידם עלי הוקה ולמלאות בקשתם חובה אורתי בעוו מתני וחברתי באור הספר הזה כפי קוצר השנחתי ^{g)} ודרכתי ¹⁶⁾ דרך החכם הנזכר והזכרתי קצת מדבריו ושנתי בקצתם והותרתי וחסרתי כפי מה ^{h)} שהראוני מן השמים וזה החילי ⁱ⁾ לעשות. — וראוי שנוכח תחילה ^{k)} כוונת הספר הזה בכלל וחלוק פרשיותיו ואומר כי כל החכמים האמתיים אשר נדבה ריחם אותם לדבר בביאור הספר הזה על דרך החכמה ראו בעיני שכלם שהספר הזה נחלק לג' חלקים ראשונים החלק הא' הוא מתחלת הספר עד על משכבי בלילות ¹⁾ והחלק הב' הוא מן משכבי בלילות עד אני ישנה ^{m)} והחלק הג' הוא מן אני ישנה ולבי ער עד סוף הספר. והשלוש פרשיות ⁿ⁾ הנזכרות הם דומי ^{o)} לשלשה בני אדם. וביאור זה כי הפרשה הראשונה והוא ^{p)} מתחילת הספר עד על משכבי בלילות הוא משל אל ^{q)} האדם שהיה בניע בכח או בפועל, לא ^{r)} קודם שחטא כל זמן שלא הוציא בפועל ^{s)} בחירתו לטוב או לרע כאמ' ויטע ה' אלהים נן בערן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר ויצמח ה' אלהים מן האדמה כל עיץ נחמד למראה וטוב למאכל ועיץ החיים בתוך הגן ועיץ הדעת טוב ורע ^{t)} והרשהו הביק' ^{u)} וצוה ^{v)} לאכול עץ הגן ויוראהו ^{w)} ¹⁷⁾ ה' עיץ לבלתי אכול ממנו פן ימות כאומרו ועיץ ^{x)} הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות ^{y)} והיה ^{z)} בבחירת האדם לאכול מעץ החיים ^{a)} ואת הטוב ואת המות ואת הרע ^{b)} ובחרת בחיים למען תחיה ^{c)} וזה החלק הראשון מן הספר ^{d)} הוא משל על מי שישתדל ללמוד החכמה על סדר וירא וחרד ^{e)} מהביט אל האלהים ^{f)} בראותו שאין פירותיו מבושלים והוא אומרם בפרשה הזאת הראשונה סב דמה לך דודי לצבי או לעופר היאלים ^{g)} על הרי בחר ^{h)} ואמרו אחזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים וכרמים ⁱ⁾ סמדר ^{k)} וזה מורה כי עדיין לא נתבשלו הפירות ולא הזכירה הרעיה הגו' בפרשה הזאת ^{l)} שאכלו מהפירות כי אמר ^{m)} בצלו חמדתי וישבת ⁿ⁾ ופריו מתוק לחכי ^{o)} הוא ספור חשקה והעד חמדתי וטעם פריו דבריו וחכמתו ומוסרו ובכלל זאת הפרשה מדברת בענין שכל האדם

b) B liest nach הזה: חסד מראש ועד סוף. c) על הסדר מראש ועד סוף. d) וביאר; e) B: ומיסקי; f) B: שכתב; g) z. l.; h) Cant. III¹; m) ibid V²; i) B: החילי; k) B: בתחילה; l) B: fehlt; m) B: דומי; n) B: dafür; o) B: דומי; p) B: על; q) B: fehlt; r) B: לטועל; s) Genes. II⁹/_o; t) ונתננה לאכול מכל עץ הגן; u) והצוה לאכול עץ הגן; v) והקב"ה; w) ויורהו; x) ומעץ; y) Gen. II¹⁷; z) B: והוא היה; a) B: וישבתי; b) Dt. 30¹⁵; c) ibid 30¹⁹; d) B: von החלק bis fehlte; e) zu str. f) Exod. III⁶; g) והאילים; h) Cant. II¹⁷; i) ובכרמי; k) Cant II¹⁵; l) B: ובאת הפרשה; m) B; n) אמרו; o) Cant, II^a b.

בעודו נער שלא הוציא לפועל מציאותו המכוון ממנו וכחות הגוף נזכרות עליו ושלא תשתדל ^פ) כ"א בלומדיות ^q) ושבעיות ^ז). וזאת הפרשה הנזכרת נחלקת לשני חלקים.

החלק הראשון הוא מתחילת הספר עד קול דודי הנה זה בא ^ה), והוא משל למי שהוא יר' ה' ית' וסר מרע ויודע ה' ית' דרך הקבלה ואין בו שום חכמה. ומן קול דודי הנה זה בא עד סוף הפרשה הראשונה ^י) משל למי שלמד חכמה ^י) הלימודים וחכמת ^י) הטבע ^י)

והפרשה השנייה שהיא מן על משכבי בלילות ^א) עד אני ישינה ^ז) משל אל מי שמצא אשת היל אל אישה תשוקתה מבקשת דודה על משכבה ואשר בטח בה לב בעלה ^ב), והוציא לפועל ^א) מה שהיה בו בכח ושלה ידו ולקח גם ^ב) מעין החיים ואכל והי לעולם, והוא ^א) אמר ^ד) בפרשה השנית כמעט שעברתי וגו' חדר הורתי ^ה), והזכיר יום חתונתו ויום שמחת לבו שהוא יום הנישואים והדבוק האמתי, ושהיה לו מטה באו' ^ו) הוה ^ה) ממתו שלשלמה ושעשה לו אפיריון ושהגיע אל המלוכה ^ז) ואמר המלך שלמה ובמלך ^י) שלמה ^א) מה שלא הזכיר כן בשאר הפרשיות כי ^י) לא הזכיר בה כ"א שלמה, ושולמית לשון נקבה לפחותותה, והרוד העיר על רעיתו ושמראה ^י) גן נעול ושהיו שלחיה פרדס רמונים עם פרי מגדים כלומר אפילו מה שהרוב מהם חמוץ הוא ^י) מתוק וערב ומבושל והעיר כי כאלה ^י) יפה ומום אין בה, וקראה אלה ^י) ששה פעמים מה שלא עשה כן בשאר כלל כי היא אשתו האמתית המיוחדת לו מכל וכל והלחה פני דודה שיבא לננו ויאכל ^י) פרי מגדיו כלומר הפירות שלו והראויה ^י) לו, והוא שהזכיר הוא ^י) באומרו שלחך פרדס רמונים עם פרי מגדים ^י), לא שחתן היא לבעלה ותאכילהו מהפירות הראויים לאשה ^י) הנשמעת לזברי הנחש ונסתת ^י) לו, והרוד העיר על עצמו שבא לננו ואכל ושתה ושהאכיל והשקה רעיו ושעשה להם משתה כי במשול צדיק תעלו קריה ^י) והוא אמר ^י) באתי לנני אחותי כלה וגו' ושכרו דודים ^א), וזה שלח ידו ולקח מעין החיים ואכל והי לעולם בלא פצע ובלא מכה ועבר שלשת החכמות על הסדר ונכנס בהם ^א) בשלום ויצא בשלום ^י), והענין שעבר כולם והשלימם על סדר בלא הריסה ובלא טעות ונזכרתי החומרות והם השומרים הסובבים בעיר וכ"ש השכליות והם שומרי החומות כולם כאחד טובים ומישרים אליו הדרך לא שיעוותו ^א) דרכה ויבטלו או שיאחרו ^א) פעולתה עד כי שאלה משומרי החומות ^ב) את ^י) העיר את שאהבה נפשי ראתם ולרוב ישרים ושלימתם דמתה כאילו הם רואים ומראים, ואמנם לא השיבו לה דבר כי אין

p) B: השתדל; q) B: בלומדיות; r) B: fehlt; s) Cant. II 8; t) ibid III 1; u) lies: אל מועל; v) B: fehlt; x) Cant. III 1; y) ibid V 2; z) Prov. 31 11 a; a) B: מועל; b) B: fehlt; c) B: וחתו אמרו; d) B: וחתו אמרו; e) Ct. III 1; f) B: כאמ' הנה; g) B: למלכה; h) B: zu streichen; i) B umschreibt diesen Satz mit: שלא אמר רק שלמה; j) B: שמצאה; k) B: fehlt; l) B: fehlt; m) B: ונחמתי; n) B: מלך; o) B: מלך; p) B: בלילה; q) B: לאכיל; r) B: ונחמתי; s) B: fehlt; t) Ct. IV 18; u) B: והנסתת; v) gemeint ist wohl: Prv. XI 10; w) B: אמרו; x) Ct. V 1; y) B: במ; z) B: שיעונו; a) B: יאחרו; b) B: fehlt.

מטבעם להראותו אבל כמעט שעברה מהם ודחקה (d) דוחק מועט ומצאה (e) דודה והתחברה עמו כאמי כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי (f) וגוי ועשה (g) מטה ואפריון וחדוה ושמהה ומשתה כאשר ביארנו. וזאת הפרשה השנית כ"ג (h) נחלקת לבי חלקי. החלק הראשון הוא מן משכבי בלילות (i) עד מי זאת עולה (k). והחלק השני (l) עד (m) אני ישינה (n). והחלק השני הוא ביאור החלק (o) הראשון.

והפרשה הג' שהיא מן אני ישינה עד סוף הספר הוא משל על אדם שיש לו אשה חוטאת ונסתת (p) לנפש המתאוה והוא נשמע אליה, ואשר אכלה מעץ הדעת טוב [טוב] (q) ורע, ותתן גם לאישה עמה ויאכל (r) ואמרה עמה כי האדם לא יוכל לאכול ממנה כי עמה כי לא גלה הקביה לאדם ולא עתיד לגלותו ואין לו בו שליחות יד כיא עיי שליחת (s) האשה כי היא אשר תמצאהו ואשר תקההו והיא אשר תדרוף ההנאות ונמשכת אחר התאות (t) בואת האשה אשר לא בקשה דודה לפני משכבה ולא המתניה לו והלכה לישן והפשיטה בנדיה ורגליה רחצה וידיה ואצבעותיה מבושמו במור עובר לו (u) נצהי וקיים גם התעצלה לפתוח מהר וקול דודה דופק ואומ' פתחי לי (v) וגוי ואמנם אחרי כן מישל בה אישה והיתה בעלת תשובה כי לא נשקעה בשינה אבל היא (w) היתה לבה ער ופתחה לדודה בעצלותה הגדול, והנה דודה חמק ועבר (x) ובקשתה ולא מצאתה וקראתה ולא ענה אותה ומצאה שומרי החומות והשומרים הסובבים בעיר והכוה ופצעוה ונשאו את (y) מעליה והעניין כי כולם (z) עוותו (aa) דרכה ומנעו אותה מהשיג דודה קשה (b) להם לפרוש אחרי אשר טעמו טעם חטא עד כי לא נזכר בה (c) שדבקה בדודה כי כן לא נזכר בתורה באדם אחרי שנרש מניע ששלח ידו ולקח מעץ החיים ושב ורפא לו אעפ"י שהיה לו היכולית (d) בזה באומרו ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים. ואכל וחי לעולם (e), שריל אולי ישלח ידו כי צדיק ה' צדקות אהב ולא (f) הפץ רשע הוא (g) באומ' חי אני נאום ה' אם אחפוץ במות הרשע כיא בשוב הרשע מדרכו והיה (h) ועם כל זה לא נזכר בתורה שאכל (i) מעץ החיים אחרי כן, ואולי היא רמו כי קרוב היא (j) לנמנע למי שאכל מעץ הדעת טוב (k) ורע (l) לאכול עוד מעץ החיים, כי זווג שני קשה לזווגו כקריעת ים סוף (m) שהוא שינוי טבע אעפ"י שאינו נמנע לנמרי לפי האמת, וכן השאיר שלמה הדבר סתם (n) ואם ספר נודל חשקם אחר כך ושכח כל אחד מהם את חבירו כדרך חושקים לא נמצע (o) בהם שירדקו (p) דבוק שלם ושעשו חתונה מטה ואפריון ומשתה ושמהה כדרך איש ואשתו. ואחרית דבריה שהיא דודה מזהיר אותה ואומר

d) B vor דחמ; אותם; e) B: מצאה; f) Ct. III 4; g) B: ועשו; h) lies: כ"ג; i k) Ct. III 1—6; l) B nach השני; m) הוא מן מי זאת עלה עד: השני; n) Ct. III 6; o) Ct. V 2; p) B: חלק; q) B: הנסת; r) zu str. 1; s) B: ויאכל; t) B: fehlt; u) zu lesen: התאמת; v) Ct. V 2; w) z. str. 1; x) Ct. V 6; y) B: את רדייה; z) B für כלם: כי כלם; aa) B: עתו; b) B: קשה; c) B fehlt; d) היכולת; e) Gen. III 22 b; f) das hier angeführte Citat ist zusammengesetzt aus Pss. XI 7 a und V 5 a; g) Ezech. XXXIII 11; h) B dafür; i) R: שלק; j) R: הוא; k l) B: fehlt; m) B: סתום; n) נמצא; o) B: שזדבקו.

משלי²⁶) ולא קרוב ממשקל כמשלי ואיוב וספר תהלות²⁶) ולא מצד היותו נאמר בנינון כשירות ולא²⁷) נעשה אריח עינ-אריח²⁷) (f) כשירות אבל הוא נקרא שיר השירים מצד היותו נעשה²⁸) במשקל²⁸) נאמר על דרך מליצת השיר. ולא יחשב הושב שאחר שיש בספר הזה משל שהדברים האחרים באו לייפות המשל וסדר הדברים כמו שזכר הרב²⁸) במשל אשה זונה כאמ' כי בהלון ביתי בעד אשנבי נשקפתי וארא בפתאום אבינה בבנים נער חסר²⁹) i) וריל³⁰) k) הנמשך באותה הפרשה שכל³¹) l) אותה³²) m) הפרשה³³) n) באה³⁴) o) להעיד על עניין אחד ושאר הדברים כמו להמשך המשל כי אין זה דומה ואין העניין כן בספר הזה, כי האריכות שם הוא תועלת³⁵) p) ולא כן³⁶) q) כי אלו האריך לצורך הפשט לא³⁷) r) לצורך הנמשל היא³⁸) s) אריכות³⁹) t) ונק⁴⁰) u) ומעורר התאוה ומרגיל לדבר עבירה, אמנם האריכות⁴¹) v) היה למשוי הלבבות לאמונת העניין⁴²) w) הנמשל ולכן הודיע כי⁴³) x) התארים נאמרים⁴⁴) y) על דרך מליצת השיר בלבד. וכתב אריסטו בספרו⁴⁵) z) כי מסגולת השיר ומתנאו הוא שיהיה⁴⁶) aa) בשבח עניין או ננותו, ושירות הכתוב אינם כן כי כולם הודאות לשם יתברך ותפלות ובקשות וספורים גם משלי הוא כלו⁴⁷) ab) מוסרים ואיוב כלו ספורים היה או לא היה, ואין כן⁴⁸) ac) שיר השירים, כי אין בו ספור ונפלאות ה' יתברך ונבורותיו ומעשיו ולא הודאות ותפלות ולא מוסר ולא ספור לדבר נמצא בפשוטו⁴⁹) ad) שיהיה ראוי לחכם להברו ולשים אתו על ספר ולא שיהיה משל דבר⁵⁰) ae) נמצא בו⁵¹) af) לו בספוריו ופרטיו, ואמנם העניין כולו הוא לשבח⁵²) ag) ולרחק⁵³) ah) ברוב הספורים ההם אמונת דבקות⁵⁴) ai) נפש האדם עם שכל הנפרד, כי באמונת הדביקות⁵⁵) aj) הוא היה השאירת⁵⁶) ak) הנפש⁵⁷) al) האדם אחר זמנות אפשרי ומחוייב עם הדביקות כי למיעוט המאמינים בו לפני שלמה לא נזכר⁵⁸) am) היי⁵⁹) an) העיה ולא תחיית המיתים בפ' בתורה⁶⁰) ao), אמנם שלמה ברוב חכמתו אחר⁶¹) ap) שהתאמת לו מציאותו ברוח הקודש או בדרך הנבואה⁶²) aq) או שהוציאו למציאות וראה כי כבר נתפרסמה האמונה ההיא קצת פרסום [התייבה]⁶³) ar) והתישבה בלבבות המאמינים והחכמים היוזק האמונה ההיא ותאר הדביקות ההוא⁶⁴) as) ברוב הספורים והתארים והסעד⁶⁵) at) אשר התאמת והתחזק והתישבה אמונת אפשריות⁶⁶) au) הדבקות⁶⁷) av) הוא והצלת הנפש לכל. וזהו מאמר החכם⁶⁸) aw) ר' עקיב' לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שהוא⁶⁹) ax) מטמא את הידים שאין כל העולם כדאי ביום⁷⁰) ay) שניתן בו שיר השירים לישראל שכל השירים⁷¹) az) קודש ושיר השירים קודש קדשים⁷²) ba), וזהו בעבור היותו מורה דיעה ומבין שמועה ומפרסם ומחזק אמונת דבקות נפש האדם עם השכל הנפרד שהוא הטוב הצפון ליראי ה' ולחושבי שמו. וצריך לדעת כי קדום הוא אצל החכמים גם בדברי

לבינה על גבי לבינה כמשלי איוב ותהילים ולא דומה להם בנינון ולא אריח עינ' B: f) ; ולק לא : B: o) ; לבינה לבינה עינ' אריח B: g) ; לבינה לבינה עינ' אריח B: h) ; וכל וריל B: i) ; Pro. VII 9? ; k) B statt l' ; l) B: m) ; n) B: o) ; p) B: q) ; r) B: s) ; t) B: u) ; v) B: w) ; x) B: y) ; z) B: aa) B: ab) B: ac) B: ad) B: ae) B: af) B: ag) B: ah) B: ai) B: aj) B: ak) B: al) B: am) B: an) B: ao) B: ap) B: aq) B: ar) B: as) B: at) B: au) B: av) B: aw) B: ax) B: ay) B: az) B: ba) B: bb) B: bc) B: bd) B: be) B: bf) B: bg) B: bh) B: bi) B: bj) B: bk) B: bl) B: bm) B: bn) B: bo) B: bp) B: bq) B: br) B: bs) B: bt) B: bu) B: bv) B: bw) B: bx) B: by) B: bz) B: ca) B: cb) B: cc) B: cd) B: ce) B: cf) B: cg) B: ch) B: ci) B: cj) B: ck) B: cl) B: cm) B: cn) B: co) B: cp) B: cq) B: cr) B: cs) B: ct) B: cu) B: cv) B: cw) B: cx) B: cy) B: cz) B: da) B: db) B: dc) B: dd) B: de) B: df) B: dg) B: dh) B: di) B: dj) B: dk) B: dl) B: dm) B: dn) B: do) B: dp) B: dq) B: dr) B: ds) B: dt) B: du) B: dv) B: dw) B: dx) B: dy) B: dz) B: ea) B: eb) B: ec) B: ed) B: ee) B: ef) B: eg) B: eh) B: ei) B: ej) B: ek) B: el) B: em) B: en) B: eo) B: ep) B: eq) B: er) B: es) B: et) B: eu) B: ev) B: ew) B: ex) B: ey) B: ez) B: fa) B: fb) B: fc) B: fd) B: fe) B: ff) B: fg) B: fh) B: fi) B: fj) B: fk) B: fl) B: fm) B: fn) B: fo) B: fp) B: fq) B: fr) B: fs) B: ft) B: fu) B: fv) B: fw) B: fx) B: fy) B: fz) B: ga) B: gb) B: gc) B: gd) B: ge) B: gf) B: gg) B: gh) B: gi) B: gj) B: gk) B: gl) B: gm) B: gn) B: go) B: gp) B: gq) B: gr) B: gs) B: gt) B: gu) B: gv) B: gw) B: gx) B: gy) B: gz) B: ha) B: hb) B: hc) B: hd) B: he) B: hf) B: hg) B: hh) B: hi) B: hj) B: hk) B: hl) B: hm) B: hn) B: ho) B: hp) B: hq) B: hr) B: hs) B: ht) B: hu) B: hv) B: hw) B: hx) B: hy) B: hz) B: ia) B: ib) B: ic) B: id) B: ie) B: if) B: ig) B: ih) B: ii) B: ij) B: ik) B: il) B: im) B: in) B: io) B: ip) B: iq) B: ir) B: is) B: it) B: iu) B: iv) B: iw) B: ix) B: iy) B: iz) B: ja) B: jb) B: jc) B: jd) B: je) B: jf) B: jg) B: jh) B: ji) B: jj) B: jk) B: jl) B: jm) B: jn) B: jo) B: jp) B: jq) B: jr) B: js) B: jt) B: ju) B: jv) B: jw) B: jx) B: jy) B: jz) B: ka) B: kb) B: kc) B: kd) B: ke) B: kf) B: kg) B: kh) B: ki) B: kj) B: kk) B: kl) B: km) B: kn) B: ko) B: kp) B: kq) B: kr) B: ks) B: kt) B: ku) B: kv) B: kw) B: kx) B: ky) B: kz) B: la) B: lb) B: lc) B: ld) B: le) B: lf) B: lg) B: lh) B: li) B: lj) B: lk) B: ll) B: lm) B: ln) B: lo) B: lp) B: lq) B: lr) B: ls) B: lt) B: lu) B: lv) B: lw) B: lx) B: ly) B: lz) B: ma) B: mb) B: mc) B: md) B: me) B: mf) B: mg) B: mh) B: mi) B: mj) B: mk) B: ml) B: mn) B: mo) B: mp) B: mq) B: mr) B: ms) B: mt) B: mu) B: mv) B: mw) B: mx) B: my) B: mz) B: na) B: nb) B: nc) B: nd) B: ne) B: nf) B: ng) B: nh) B: ni) B: nj) B: nk) B: nl) B: nm) B: nn) B: no) B: np) B: nq) B: nr) B: ns) B: nt) B: nu) B: nv) B: nw) B: nx) B: ny) B: nz) B: oa) B: ob) B: oc) B: od) B: oe) B: of) B: og) B: oh) B: oi) B: oj) B: ok) B: ol) B: om) B: on) B: oo) B: op) B: oq) B: or) B: os) B: ot) B: ou) B: ov) B: ow) B: ox) B: oy) B: oz) B: pa) B: pb) B: pc) B: pd) B: pe) B: pf) B: pg) B: ph) B: pi) B: pj) B: pk) B: pl) B: pm) B: pn) B: po) B: pp) B: pq) B: pr) B: ps) B: pt) B: pu) B: pv) B: pw) B: px) B: py) B: pz) B: qa) B: qb) B: qc) B: qd) B: qe) B: qf) B: qg) B: qh) B: qi) B: qj) B: qk) B: ql) B: qm) B: qn) B: qo) B: qp) B: qq) B: qr) B: qs) B: qt) B: qu) B: qv) B: qw) B: qx) B: qy) B: qz) B: ra) B: rb) B: rc) B: rd) B: re) B: rf) B: rg) B: rh) B: ri) B: rj) B: rk) B: rl) B: rm) B: rn) B: ro) B: rp) B: rq) B: rr) B: rs) B: rt) B: ru) B: rv) B: rw) B: rx) B: ry) B: rz) B: sa) B: sb) B: sc) B: sd) B: se) B: sf) B: sg) B: sh) B: si) B: sj) B: sk) B: sl) B: sm) B: sn) B: so) B: sp) B: sq) B: sr) B: ss) B: st) B: su) B: sv) B: sw) B: sx) B: sy) B: sz) B: ta) B: tb) B: tc) B: td) B: te) B: tf) B: tg) B: th) B: ti) B: tj) B: tk) B: tl) B: tm) B: tn) B: to) B: tp) B: tq) B: tr) B: ts) B: tt) B: tu) B: tv) B: tw) B: tx) B: ty) B: tz) B: ua) B: ub) B: uc) B: ud) B: ue) B: uf) B: ug) B: uh) B: ui) B: uj) B: uk) B: ul) B: um) B: un) B: uo) B: up) B: uq) B: ur) B: us) B: ut) B: uu) B: uv) B: uw) B: ux) B: uy) B: uz) B: va) B: vb) B: vc) B: vd) B: ve) B: vf) B: vg) B: vh) B: vi) B: vj) B: vk) B: vl) B: vm) B: vn) B: vo) B: vp) B: vq) B: vr) B: vs) B: vt) B: vu) B: vv) B: vw) B: vx) B: vy) B: vz) B: wa) B: wb) B: wc) B: wd) B: we) B: wf) B: wg) B: wh) B: wi) B: wj) B: wk) B: wl) B: wm) B: wn) B: wo) B: wp) B: wq) B: wr) B: ws) B: wt) B: wu) B: wv) B: ww) B: wx) B: wy) B: wz) B: xa) B: xb) B: xc) B: xd) B: xe) B: xf) B: xg) B: xh) B: xi) B: xj) B: xk) B: xl) B: xm) B: xn) B: xo) B: xp) B: xq) B: xr) B: xs) B: xt) B: xu) B: xv) B: xw) B: xx) B: xy) B: xz) B: ya) B: yb) B: yc) B: yd) B: ye) B: yf) B: yg) B: yh) B: yi) B: yj) B: yk) B: yl) B: ym) B: yn) B: yo) B: yp) B: yq) B: yr) B: ys) B: yt) B: yu) B: yv) B: yw) B: yx) B: yy) B: yz) B: za) B: zb) B: zc) B: zd) B: ze) B: zf) B: zg) B: zh) B: zi) B: zj) B: zk) B: zl) B: zm) B: zn) B: zo) B: zp) B: zq) B: zr) B: zs) B: zt) B: zu) B: zv) B: zw) B: zx) B: zy) B: zz)

הנביאים להמשיל החומר לאשה או לנקבה והנפש לאיש או לזכר או הנפש לאשה ושכל האדם לאיש או שכל האדם לאשה ושכל הנפרד לאיש, גם דרך החכמים להמשיל מקבל הצורה לנקבה ונותן הצורה לזכר כי היחסים אשר בין כל אחד מהם אל האחד השוים ודומים בכל^x זוג מהם^y חומר ונושא או חומר ונושא והאחר צורתו ותכליתו, וידוע כי השכל המתפעל יהיה דמיון החומר והנושא לשכל הנקנה והשכל הנקנה דומה לחומר ונושא לשכל הפועל והשכל הפועל פעולתה היא ההשגחה כחי המדבר ותכלית מדרגת השלמות אשר לאדם הוא ששיגהו והוא תכלית ההשגחה והצלחה. וכח המדבר אשר בו האדם אדם אינו בעצמו שכל בפועל אמנם בשכל^z הפועל ישים הרברים מושכלות בפועל לכה המדבר. וכאשר הניע כח המדבר להיות שכל בפועל שב גיכ זה השכל אשר הוא עתה כפועל^a חמה^b ברברים הנפרדים וישכיל עצמותו אשר הוא בפועל שכל ושב המושכל ממנו הוא אשר ישכיל. ויהיה או עצם מה שישכיל יהיה מושכל מצד מה שישכיל. ויהיה אז המשכיל והמושכל והשכל בו דבר^c בעינו ובוה ישוב במדרגת השכל הפועל. וזאת המעלה כאשר יניע אליה האדם נשלמה הצלחתו ויחס^d השכל הפועל מן האדם יחס^e השמש מן המראות^f כי כמו שהשמש יתן לראות האור וישוב הראות באור^g אשר קיבול^h מן השמש רואה כפועל אחר שיהיהⁱ רואה בכה ובאור הזה יראה בשמש^k אשר היא הסבה כשיראה הרואה בפועל ובאור גיכ ושובו^l המראים אשר הם נראים בכה נראים בפועל וישוב גיכ הראות אשר הוא דמות בכה ראות^m בפועל. כן השכל הפועל יקנה לאדם דבר ירשמהו בכה המדבר יחסⁿ הדבר ההוא מן הנפש המדברת יחס^o האור מן הראות. ובוה הדבר תשכיל הנפש המדברת השכל הפועל ובו תשיב הרברים אשר הם מושכלים בכה מושכלים בפועל. וכן ישוב האדם אשר הוא שכל בכה שכל פועל^p ובשלמות עד שישוב בקרוב ממדרגות^q השכל בפועל^r וישוב שכל בעצמותו אחר אשר^s לא^t היה כן. וישוב צורה אחר אשר היה חומר וזאת היא פעילות^u השכל הפועל ולכן נקרא שכל הפועל. הנה התבאר כי ההלק השכלי ומחלקי^v הנפש הנפש^w הוא שכל החומרי והוא שכל בכה והוא הכנה וקבול וכאשר ישיג החכמות ויקנה אות^x יצא מן הכח אל הפועל וישוב שכל בפועל^y ויפרד מן החומר לגמרי. ומהיות שכל בכה שדיא טומאתו וידבק בשכל הנפרד וישוב נצחי. ולכן ההלק השכלי מן הנפש בעוד היותו בכה ראוי לקראו שכל או נפש ולדמותו לאשה ואחר אשר^z יצא מן הכח אל הפועל וילבש^{aa} צורתו וקבל שלמותו ראוי לקראו איש ושכל ומלאך. ואז ראוי לקרותו^{ab} המלך שלמה. וממה שצריך להתעורר^{ac} הוא שאחרי שזה הספר הוא^{ad} קדש הקדשים^{ae} למה לא הזכיר שלמה בפתחתו שם אביו ובידותו^{af} מלך בירושלים כאשר הזכיר בשאר

x) B: זוג; y) B: האחר חומר; z) B: השכל; a b) B: בפועל חמה; c) B: דבר אחד; d) B: יחס; e) B: השמש; f) B: המראות; g) B: באור; h) B: קיבול; i) B: שיהיה; k) B: השמש; l) B: ושובו; m) B: דמות; n) B: ויחס; o) B: יחס; p) B: שכל; q) B: ממדרגת; r) B: הפועל; s) B: שאל; t) B: לא; u) B: פעילות; v) B: מחלקי; w) B: zu str.; x) B: הפועל; y) B: שיצא; z) B: ולבש; aa) B: לקראו; ab) B: המלך שלמה; ac) B: להתעורר עליו; ad) B: קדש קדשים; ae) B: והיותו; af) B: מלך בירושלים.

ספריו. כאמ' משלי שלמה בן דוד מלך ישראל. וכן דברי קהלית¹) בן דוד מלך בירושלים. ואפשר כי בעבור היות פשט הספר דברי החושקים²) העלים שם אביו ומלכותו כאלו עשאו קודם מולכו בעוד היותו נער ולפיכך לא אמר אשר מלך³) שלמה. או כאלו היה אדם אחר אותו שחבר דברים אלו גם אפשר ששם שלמה סתם נכני לשכל החמרי כל עוד היותו בכה ושלא הגיע אל מלכות הרוחני ולהמשח בשמן משחת קדש ואז אינו מלך. ולא כן דוד אשר אליו היה הרמז⁴) אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבנוף³³) ולא מלך בירושלים שלמעלה המכוונת כנגד ירושלים של מטה³⁴). ולכן פתח ספרו אחר אומרו שיר השירים ונני ינשקני⁵) מנשיקות פיהו כדברי אשה מדברת עם דודה. והדוד הוא הסבה הראשונה והפועל הראשון או שלוחו ומלאכו ששמו כשם רבו. והוא השכל הפועל. ונקרא מלך סתם כאמ' הביאני המלך חדריו עד שהמלך במסיבו¹). ואמר²) המלך שלמה או במלך שלמה הוא רמז לשכל האדם אחר אשר יצא לשכל³) הפועל כי אז הוא מלך ואז הוא ראוי לקוראו שלם באמת. אבל השכל הנפרד אין ראוי לקוראו בשם שלמה כי הוא בפועל תמיד לא היה בכה כלל ולא בשום חסרון והשלים⁴) חסרונו אחר כן וזה מבואר.

ישקני ונני עלי משכנות הרועים.

I²—8

2. ישקני. דברים (P המפרשים³⁵). כי כל נשיקות⁴) שהיא בלא למד הוא בפה כמו וישקהו³⁶) (י' וכשתבוא קשורה עם למד היא ביד או במצח⁵) או בכתף כפי משפטי המדינות. כמו ושקה לי בני (י'. וישק לו (4). וישק יעקב לרחל (י'). ודומיהם. — דודיך. ר"ל אוהביך (ו' ישמהו יותר מהיין. והנאון³⁷) פירוש שהיא הריר שתחת הלשון. וכמהו נרוה דודים (ז'. אתן את דודי לך (י'). —

3. שמניך. הם השמנים המבושמים בעלי ריח טוב. — שמן תורק. י"א שהוא שם מקום³⁸). והנכון שהוא עניינו כשמן שיורק מכלי אל כלי שאז ריחו נודף. והוא מן השמות הבאים פעם לשון זכר ופעם לשון נקבה³⁹) כמו בית מקום ודומיהם. — עלמות. קבוצ⁴⁰) מן העלמה כמו מן שפחה שפחת²). אהבוך בא בצירי מן אהב בצירי על משקל⁴¹) הפיץ כי הפיץ בבת יעקב (4). —

4. נזכירה דודיך. י"א שהוא פועל נגד אזכרתה לה¹) (י'. זכרו כיין לבטן⁴). וכאילו אמר נריחה ונקבל ריח אהבוך (4) ויערב לנו יותר מהיין. — משרים⁴) אהבוך. הוא תואר ליין כמו יתהלך במישרים (6). והמים במלת מיין מושך עצמו ואחר עמו⁴²). והמכה (5) בהם תחת יותר. ור"ל מיין ומשרים אהבוך או מיין שהולך במשרים או יהיה ענין מישרים אהבוך כלומר אהבת מישרים. והענין אהבת מישור וצדק אהבוך. —

f) קהלת; g) חושקים; h) B: למך; i) B: בזמרו; k) ישקני; l) Ct. I 4 u. 12; m) B: שחשלים אחרי כן חסרונו; n) B: וואמו; o) B: אל הפועל; p) B: זכרו; q) R: נשיקה; r) Gen. 33 4; s) B: בלתי; t) Gen. 27 26; u) ibid. 27 27; v) ibid. 29 11; w) B: אהבוך; x) Prov. 7 18; y) Ct. 7 12; z) שפחת; a) Gen. 34 12; a 1) Levit. 6 8; b) gemeint ist Hosea 14 8; c) B: זכרו כיין לבטן; d) מישרים; e) Prov. 23 81; f) z. l. הם.

5. שחורה אני ונאווה [כלומר אהבת מישרים] (פ). ר"ל שחורה במראה ונחמרת. ומלת ונאווה (h מן אהה⁴⁸) למושב לו (א. והגון לבניין⁴⁴) נפעל כמו וכל מעשה (k במרהשת⁴). אין אבן נראה (m ודומיהם).

6. שחרורות. הכפל למעט⁴⁶ ולא לרמוז אל רבוי השחרות כאשר חשבו רבים. וכן העניין במלת ירקק (n אדמדם⁵) לפי הפשט. — ששופתני הוא מעניין ולא שופתו עין איה (p שעניינו הבטה והגלוי. והעניין שהבה השמש⁴⁶) עלי במקום מגולה והשחירני והשין הראשונה בטעם שין (q אשר. — בני אמי. הזכיר בני האב (r מפני שדרך הנולדים בבנין אחד שתהיה אהבתם זה לזה אהבה עזה. ולפיכך אמרה אפי' בני אמי שהיה להם לרחם עלי⁵ נחרו בי. — נחרו ר"ל נלחמו⁴⁷) או כעסו. והגון היא (i לבנין⁴) נפעל מן ויחר עלי אפו (t¹, 48). — נוטרה. ר"ל שומרת הכרמים (u). ותרנום שומרת נוטרה והוא שם התואר. — כרמי שלי. בא בשני סמנים. כמו ותראהו את הילד (v. כי יספיק כרמי או כרם שלי. —

7. שאהבה נפשה (w). בא בחסרון הקריאה ור"ל אתה שאהבה נפשי הנידה לי. ופי' שאהבה נפשי ר"ל שאהבה נפשי אותך או שאהבה נפשך נפשי. או יהיה עניינו הנידה לי דבר זה שאשאל ממך שאהבה נפשי לדעתו (x אותו איכה תרעה) (y ואיכה תרביץ אותם. ופי' איכה (z אך. וי"א כי יהיה איכא (m במקום הזה במקום (b איכה (p שאילה על מקום כמו איכא⁴⁸) הם (d). והתיי במלת תרעה ותרביץ היא לנו בס (p) לזכר. גם אפשר שהיא לנקבה הנסחרות (f ודומות (e אל הנפש (h במלת נפשי. והעניין איכה (i) תרעה ותרביץ בצהרים וזה הפי' יהיה לפי נסחרו. אמנם לפי פשט הפסוק אין לו עניין. — בצהרים. הוא שם לחצי היום. ונקרא כן לרוב האור הנמצא או בעולם ומה צוהר תעשה לתיבה (k שהם (i של (m לחלון שיכנס לדרכו (n האור. וכן יצהר יקרא (o לרוב זכותו או שיעמוד לו (p במקום האור בלילות ובמקומות החשוכה (q בהקשר להב האש בו. ובה צהרים⁵⁰) בלשון רבוי כמו עינים ידים רגלים ודומיהם מפני שזה השם לא נופל אלא (z) עד הצות היום בלבד אלא גם על חלק מהיום קרוב לחצות וחלק מהיום מעט אחר חצות. — שלמה. השין במקום אשר. ור"ל אשר למה תרצה שאהיה כעטיה. ובה השין בפתח כמו שאתה מדבר (t¹, 51). — כעטיה פועלת מן ויעט העם אל השלל (e). ופי' המלה נוטה ונולה וסובבת או נחשבת בעיני הרואים (i חבירי (j בחוטפות (u) ונוגבת בלכתי דרך עליהם ללא סבה מחייבת או יהיה מעניין ועל שפס יעטה (v) כלומר אבילה ונופה

e) Dittographie, aus vorhergehender Zeile; zu str. 1; h) נאווה; i) Ps. 132¹³; k) נעשה; l) Lev. 7⁹; m) I. Reg. 6¹⁶; n o) Lev. 13⁴⁹; p) Hiob 29⁷; q) B fehlt; r) z. l.; s) B: על אמי; t) B: והגן למעל; t 1) Hiob 19¹¹; u) B fehlt; v) Exod 2⁶; w) נמשי; x) זרעה אותו; y) B: תרעה הגאן; z) כמו אך; a) איכה; b c) z. str.; d) gemeint ist wohl Gen. 27¹⁶: הם ! אישה (p) e) z. str. 1; f g h) B: הנפש הנזכרת; i) B: ויקרא כן; o) ב; p) B: ויקרא כן; q) B: ויקרא כן; r) B: בלבד אלא; s) B: בלבד אלא; t) B: ויקרא כן; u) B: ויקרא כן; v) Jud. 6¹⁴; w) I. Sam. 14⁸; t t) B: ויקרא כן; u) B: ויקרא כן; v) Lev. 13⁴⁵.

ועיטה על שפה. ואם יהיה מן ויעט בהם (w) יהיה עניינו כאשר מלענת (x) כלומר נחשבת לאשת בסילות בעל (y) ליצנות והתיל (z).

8. אם לא תדעי לך היפה בנשים. ר"ל את היפה על הישאר (i) הנשים. צאי לך בעקבי הצאן. ר"ל בדרך עקבי (b) הצאן (o) סימני עקבי הצאן שירשמו בארץ צורת פסיעותיהם על דרך ועקבותיה לא נודעו (d). — גריותך. הקטן [הקטן (e) שבצאן ובעיזים נקרא גדי⁵²]. וממה שיוורה על זה הוא שהפסוק סומך אותם על (f) עיזים לפרקים להורות כי על הקטן מן העיזים ידבר או כי אלמלא שסומך אותם על העיזים (h) לא היה מוכן ממנו איזה שיהיה אם מן (i) ואם (k) מן העיזים. — על משכנות הרועים. ר"ל סמוך למשכנות הרועים כמו ועליו מטה מנשה (l). או יהיה על כמשמעו כלומר ממעל למשכנות הרועים. — ואחרי שהזכרנו באור המלות אשר בפרשה הזאת נזכיר (m)

פ ש ט ה מ ק ר א ו ת

ונאמר כי אמר ישקני מנשיקות וכל הנמשך אחר זה הזכיר מחבר הספר כי נערה אחת קטנה ושד"י אין לה יפיפה ביותר היתה עומדת מחוץ לעיר באחד מן הכרמים לרעות נדיות קטנות על דרך ורהל באה עם הצאן אשר לאביה כי רועה היא (n). והיתה שומרת הכרם ורועה באותו (o) הכרם (p) נדיותיה כי לקטנותה לא היה (q) אחיה מוסרים בידה עדרי צאן (r) לרעות רק שמוה נזרת (i) הכרמים (j) ומתוך כך היתה רעה (k) שם נדיות קטנות. ונראה מסדר המקראות כי בהיותה בכרם ראתה רועה אחד יפה תואר (y) עובר דרך אצלה והביטו זו לזו (w) ונפל החשק בלב כל אחד מהם ואמרה הנערה בקול נשמעה (x) בקול תאווה והשקה מי יתן וישקני הרועה העובר פעמים רבות כי לא אשבע באחת. והרועה הרנישו ובשמעו (y) דבריה פנה (z) אליה וחזרה הנערה מדברת (a) עם הרועה פנים בפנים ואומרת (b) כי טובים דודים מיון כלומר הסבה שאמרתי ישקני היא כי יותר ירוו וישמהו אהביך מיון שהוא משמח (c) אלהים ואנשים. ובעבור ריח שמניך שהם טובים והם (d) ריח השמנים (e) הטובים שנתבשמת בהם שהם נודפים למרחוק והחברת (f) שמך הוא כאלו שמן מר יורק על פניה (g) לא אני בלבד משתוקקת לאהבתך כי גם כל העלמות הקטנות שאין דרכם (h) לחשוך באיש הם (i) משתוקקת (k) ונכנסות לחשקך. ואם ריח שמניך נודפים (l) למרחוק ומכניסות (m) בלבנו אהבתך אף כי נשיקות פיך. וכל אחת מן העלמות אומרת לך (n) בלבה משכני אחריך. ואם יערב לבך למשכני בעבותות אהבה אחרך נרוצה כל העלמות. ואם היה המלך מביא אותנו בחדריו להתענג (o) לא (p) היה נחשב בעינינו

w) Sam. I. 25 14; x) מלענת ומתלוצצת; y) בעלה; z) והתיל; a) שאר; b c) z. str.; d) Ps. 77 20; e) z. str.; f) אל; von g) mit h) Dito-Gr., z. str.; i k) הצאן או מן; l) Num. 2 20; m) B: u) B: שומרת הכרם; s t) B: הצאן; r) B: היא; q) בו; B dafür; o p) B: ומה תאר ומה מראה; v) רועה; B: a) ומה; z) בשמעו; y) B: ריח; B dafür; x) זה; B: w) יפה תואר ויפה מראה; v) רועה; על פנינו; B: e) השכרת; B: f) שמנים; e) והוא; d) העצב; Jud. 9 13; c) ואמרת לו; B: b) לדבר; B fehlt. p) להתענג עמו; o) z. str.; n) ומגנים; m) נהף; l) הן משתוקקת; i k) ודיך; h) על; k

חשק המלך ואהבתו ^q) כי יותר נגילה ונשמחה בהתענג עמך ממה שהיינו מתענגות
 אם ⁱ) היה המלך מביא אותנו בחדריו. להתענג עמו ^e). ונוכרה דודך מין כלומר
 יריה ^h) ריח מה ^u) אהביך ויערב לנו יותר מן היין ^v) או יאמר כי אפי' בעת שנזכור
 אהביך וחשקך ^w) יערב לנו יותר מן היין ^x) וכיש אם יהיה לנו חשקך ואהביך ^y)
 כי אהבת מישרים אהבוך העלמות הנזכרות בכל לב ובכל נפש. ובראות הנערה
 הנז' ^z) כי כל אחת מן העלמות הברותיה היתה אומרת משכני אחריך נרוצה חזרה
 מדברת עם הברותיה ואמר ^a) להם ^b) שחורה אני ונאווה כלומר אני ^c) פחותה מכם
 כי אני שחורה ובלתי לבנה עתה כמוכם ^d) אני נאווה בצורת איברי וגופי שהם
 נערכים או נאווה כטבע ^e). ואם אני ^f) שחורה שיש בי שחרות מעט כאהלי קדר
 שהם מגולים לשמש יפה אני כיריעות אהלי שלמה שהיו לבנות כשלג ואומרה
 להברותיה אל תראוני כלומר אל תבוזי או אל תביזי בי בענין ^g) קליון ^h) וחרפה
 בעבור השחרות המעט אשר ⁱ) כי זה השחרות שהוא בי לא נולדתי בו רק התחדש
 כי דרך מקרה ^k) והוא ששופתני השמש כלומר הביטה בי השמש במקום מגולה
 והשחירתני. וסבת זה היה שבני אמי והם אחי כעסו עלי והשליכוני מעל פניהם
 ושמוני למיעוט השנחתם עלי נוטרת הכרמים. לא כרם אחד בלבד רק כרמים רבים
 וכרמי שלי לא נטרתי ר"ל כרמי שלי בלבד לא נטרתי רק ^l) נוטרת כרמים רבים
 או יאמר שמוני אחי לכעסם ^m) עלי שומרת כרמים זרים כי אם שמוני נוטרת
 כרמינו לא הייתי הוששת. או יהיה ענין הפסוק כן אחי שמוני נוטרת את הכרמים
 וקודם זה והוא בטרם שכעסו עלי אחי לא הייתי נהונה להיות שומרת כרמים כי
 אפי' כרמי והוא הכרם של אחי לא הייתי רגילה לשמור. וחזרה אחר כן מדברת
 עם הרועה ⁿ) חשוקה ואומ' לו הגידה לי שאהבה נפשי כלומר הגידה ^o) אתה הדוד
 שאהבה נפשי אותך ^p) או יאמר הגידה לי אתה הדוד זה הרבר שנפשי אהבה לדעת
 אותו. איכה תרעה כלומר באיזה מקום תרעה צאנך ובאיזה מקום תרביצם כי רצוני
 לדרוף אחריך והסבה שאני רוצה לדעת מקום ^q) תנחונתך ^r) אל נכון היא ^s) כי
 אם לא תודיעני מקומך למה תרצה שאהיה נודדת ונולה וסובבת ^t) עד ^u) עדרי
 חבירך בבקשי אותך או יאמר אם לא תודיעני מקום תחונתך למה תרצה שיושב ^v)
 נווסה כאבילה וכמנודה עוטה על שפם אם אעמוד ^w) בעדרי ^x) חבריך ולא אעמוד
 אצלך ובמקומך ורמזה אליו כי היא תשב אבילה ^y) ושוממה אצל הכל. ועמו
 בלבד תשמה ותנל. או יהיה ענין הפסוק כן כלומר תודיעני מקומך שאבא שם
 כי אם לא תדע מקומך אל נכון בלכתי בקשתך ^z) על עדרי, חבריך יהשבוני
 כחושטית ^a) ונונבת ^b) בלכתי בסתר כי דרך האש' ההולכת על דבר ^c) חשק שתסתתר ^d)

q) B: כאן; von r mit s) wohl Dttgr., dafür: המלך עם התענגת; u) zu str.; v) ואומרת לך; w) B fehlt; x) מהיין; y) B: ואהבתך; z) B fehlt; a b) ונאומרת לך; c) B: ריח; d) הוא; e) B: ואתך; f) B: ואשר בי; g) B: ובענין קלן; h) B: אני עתה; i) B: כעסו עלי; j) B: וחרפה; k) B: ונאומרת לך; l) B: ונאומרת לך; m) B: ונאומרת לך; n) B: ונאומרת לך; o) B: ונאומרת לך; p) B: ונאומרת לך; q) B: ונאומרת לך; r) B: ונאומרת לך; s) B: ונאומרת לך; t) B: ונאומרת לך; u) B: ונאומרת לך; v) B: ונאומרת לך; w) B: ונאומרת לך; x) B: ונאומרת לך; y) B: ונאומרת לך; z) B: ונאומרת לך; a) B: ונאומרת לך; b) B: ונאומרת לך; c) B: ונאומרת לך; d) B: ונאומרת לך.

מהכל לבד מדודה. והשיב הדוד אם (פ) תדעי לך מקומי את היפה בנשים ותרצה (י) לדעת המקום (א) שארעה צאני וארביצם שם (ב) צאי לך בעקבי הצאן ולא תנהי הגדיות ברודפך (י) אחרי רק בואי (א) דרך אשה רועה שהולכת הנה והנה כדי שלא יחשבוך (י) הרועים שתלכי על (מ) השק ותרעי את גדיותך שאת רועה אותם עתה וחבוא במקום העליון שבמשכנות הרועים הידועים ושם תמצאוני (י) כי שם הוא מקומי. ולפי שדרך החושכים (פ) להסתתר ולהעלים אהבתם כי לא יתכן להם הדבר (י) בדברי חשק ולהעלם באהבים לעיני (א) הכל והתיהדו (י) הויץ מעיר (פ) על בן (י) המשיל מחבר הספר הזה זה החשק העצום שיהיה בין הרועה והרועה שבעבור התייהדום (א) בשדות וכרמים (י) יוכלו לדבר (א) בדבר (י) חשק (י) ולהתעלם (א) באהבים אין שטן ואין פגע רע. זה הוא פשט המקראות.

I 9—14 9. לסוסתי ונוי בכרמי אין (א) גדי. (ב) היא נקבה (פ) הסוס והיוד נוספת.

וכאלו (א) לסוסת ברכבי פרעה והיוד נוספת כיוד מלאתי משפט (פ) אוהבתי לרוש (י) ורומיהם. — דמיתך רעייתי (ג). ריל המשלתיך את (ב) רעייתי ורעיה והוא (י) נאמר לנקבה מן רעיק (א) ורוע אביך (י) k. —

10. בתורים. ריל בתכשיתים (י) שהם צורות כרמות (מ) תורים. — צואריך (א) בחרוזים. ריל (פ) צואריך ניכ בהרזוים והם הקשורים מהאבנים (פ) יקרות ואין לו דומה. וי"א כי וארזוים במרכולתך (א) הוא מזה העניין ונתחלף בחית (א) באלף (63). — 11. נקודת הכסף מן עקודים נקודים (א). וריל שיהיו בתורי (הכסף (61)) הוזהב הנוי נקודת (י) של כסף ליופי. —

12. עד שהמלך במסיבו ריל בעוד שהמלך. או יהיה עד כמשמעו. ופירוש מסיבו חצר נכבד כמו במסבי ירושלים (א). וקראם מסבי בעבור שאולי היו חצירות ענולות או שהיו עולות (א) שם במסבות. או קרא מסביה (ומסבי) המקום שהוא מיסב (א) שם (א) הכרכום (א) לאכול (א) ולאכול (א) ולשתות. — נרדי. שם בושם (א) ממיני הבשמים. וי"א (אומרים (א) הבושם (א) שהוא (פ) כמין הכרכום (א). —

13. צרור המור. ריל דבר צרור כמו ויראו את צרורות כספיהם (פ). והעניין שיקלוט (א) שהוא מריה לדמיון התיכת הבגד (א) שקשר (א) בו המור (64). והמור הוא מין בושם ממיני הצמחים שילקט. ומורה (י) על זה אמרו אריתי מורי (א). וי"א שהוא המוסקו והוא צמח ילוד (א) בבשר היה אהת. ומלות (א) מור תוכליל (א) שני הענינים (פ) הא' מור שהוא ממיני הצמחים שילקט (פ) והמוסקו היוצא (א) מן החיה.

1 B: על ידך (k); בידפך: B fehlt; i) B: g bis h; מה תרצי לדעת אותו: B: f; אם לא תרעי (פ) ויתיהדו הויץ לעיר מפתח: B: q bis t; דלבר: p; ההחשקים (פ); תמצאוני (א); על ידך חשק: B: m; יחשדך: w x y) fehlt; ובכרמים (א); התייהדום (א); הרועים על כן יעד לה מקום להתחבר עמה חוץ לעיר ועל כן Hos 10 11; Jes. 1 21; f) Hos 10 11; ובאילו אמר: B: d; סוסתי חו"א נקבת הסוס (b e); עין (א); להתעו"ם (א); צוארך (א); בדמות (א); תכשיתים (א); Prov. 27 1; k 1) רעך (א); היא (א); B fehlt; h) רעייתי (א); Gen. 30 10; עקרים נקרים וברזים: B: g; החי"ת (א); Ezech. 27 24; a) זאבנים: B: p; ונאה ג'כ (פ); עקרים נקרים וברזים: B: g; עולים (א); II Reg. 28 5; v) נקמות (א); z. str. 1) z. str.; a) z. str.; בושם (א); B: z. str.; בוג'כ המוסקו (p); הענינים יחד (פ); תמלל (א); מלת (א); יולד: B: 1; Ct. 5 1; k) שיצא: B: q; ונ"כ המוסקו (p); הענינים יחד (פ); תמלל (א); מלת (א); יולד: B: 1; Ct. 5 1; k)

14. אשכול הכופר. והוא (י) מין ממיני הכושם (e) שהוא כמו אשכולות. — בכרמי עין גדי. הוא מקום בארץ ישראל שזה (י) הכופר (u) נמצא שם. ופשט המקראות הוא בענין זה:

למסותי ברכבי פרעה. הם דברי הדוד שהוא משבחת (י) הרעיה ואמר (w) אל הסוסים (x) [הנכמדת] (y) הנחמדת והמעולה שהיא ברכבי פרעה שהיא מקושטת בתכשיטי זהב וכסף וקישורי (z) אבנים טובות והיא היפה שבכל הסוסיות הנמצאות המשלתיך רעייתי להיוותך היפה מכל הנשים. והעניין כי אעפ"י שכל שעולמות (a) אהבוני והם (b) משתוקק (c) אל אהבתי אני המשלתיך לרוב יפיך עליהם (d) לא אל הסוסה (e) שהיא מיוחדת למרכבת פרעה בין שאר הסוסיות. ובעבור שהיא אשה המשילית (f) אל הסוסים (g) לא (h) אל הסוס. ובעבור שאותה הסוסיה של פרעה היתה מקושטת (i) בתכשיטי זהב ואבנים טובות אמר לרעייתי נאוו לחיך בתורים צוארך בחרוזים (k) כלומר את רעייתי ההולכות (l) אחרי הצאן כמה היו נאים לחיך שאם (m) היו שם תורים וכמה היו נאים (n) צוארך אם היו שם תרוזים ולכן תורי זהב נעשה לך עם נקודות. של (o) כסף שיהיו מופלגים ביופיים. או יהיה אמר (p) נאוו לחיך בתורים בעניין זה הימשיל (q) הצעיף המצנייר שהיה על לחייה אל המחנ המצוייר בדמות תורים שהוא (r) לחייה (s) הסוסים (t). וחלי כתם אשר בקשוריה דמה אל הקשורים שישמו (u) על הצאור (v) הסוסיה אשר למלך. ואמר (w) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף ר"ל היו ראויים התורים והקשורים שלך שיהיו של זהב עם נקודות הכסף למעלת יפיך. — והרעייה השיבה עד שהמלך במסכו נרדי נתן ריחו כלומר אעפ"י שריחו נודף ואפילו המלך כהיותו במסכו בהיכלו יתאוה להריח (x) על ריחי יופי והייתי מתאוה שילין בין שדי לינה אחת או לינות הרבה לא לפי שעה בלבד. ואמר (y) אשכול הכופר דודי לי. ר"ל והייתי חושבת בחיבקי (z) אותו בעת שיהיה (a) לן בין שדי כאילו הייתי מחבקת אשכול הכופר המיוחד במעלתו שהוא הידוע הנמצא בכרמי עין גדי שהוא המשובח מן הנמצא משאר (b) המקומות. — זהו פשט המקראות.

הנך יפה רעייתי עיניך.

I 15—

15. עיניך יונים. ר"ל כעיני יונים (c) הם יפות מאין (d) ספק. וי"א עיניך יונים לרמוז כי מנהג בני היונה שלא להתחבר אלא עם (e) זונה (e). וזה יאמר על הרוב כי כבר ראינו הפך זה. אמנם על הרוב אמר (f) כן. או יהיה יונים לא (g) מנוזרות (h) ולא תש תונו (i).

16. אף נעים. ר"ל גם נעים. ופי' יפה נחמד (k) למראה. ופי' נעים בעל מדות נעימות. — ערסיתו (l). ר"ל מטתינו. — רעננה. (m) לחה ורכב (n) כעץ רענן.

r) הוא; g) הבשמים; t) u) נמצא; v) אשכול הכופר הוא נמצא; w) משבחת; x) ואמר; y) z. str.; z) ולא; h) הסוסיה; i) המשילה; f) הסוסיה; e) עליות; d) וזקן משווקקת; b) c) העלמות; a) ובקשורי; שיהמשל; q) ואמרו; p) הבקף; o) נאה; n) B: אס; m) ההולכת; l) C't, 1 10; k) מקושטת; i) להריח: נרדי מכל מקום צרור; B: x) ואמרו; w) שישמו על צאר; v) u) שיהיו על לחיי הסוסיה; B: r s t) היונים; e) בשאר; b) שהיה; a) בעת חבקי; z) ואמרו; y) המר דודי לי שריחו יופיו נדף: על ריחי אל חנו עמיתו; i) B hat hier; h) מגורה; g) z. str.; g) הוא; f) ק; n) הונו; e) B: בלי; d) B: gemeint ist Lev. 25 17; k) נחמד; i) וקרשנו; m) ור"ל; n) ודכה.

17. רהיטנו. אין לנו דומה במקרא. והוא לשון (66, 6) רזיל (p). וימי רהיטנו ברותים מן ברהטים בשקתות המים (q). — וברותים כעניינו כמו אבני שיש (87). כלומר המים הרצים ברהטים בשקתות המים (r) בביתנו רצים על ברותים. כלומר על אבני שיש טהור (s).

II 1. הבצלת הוא הוורד שקורין רוסא או צמח אחר יש (t) לו ריח טוב. ועינו כעין שחרות. והוא שקורין ויאלה. — שושנת העמקים הוא צמח לבן שיש לו ריח טוב והוא חם מאוד עד שריחו יכאיב הראש. ותהיה נזירת (u) המלה מן שש. כי לעולם הוא בעל ששה עלים לבנים. גם בתוכו כדמות סעיפים (v) גם הם ששה. ולפי זה הפירי יהיה אומר (w) שפתותיו (x) יש להם ריח טוב (y) כריח השושנים. ולא שיהיה מראה דומה למראה השושנים (z). — זה מה שפ"י בו המפרשים. ולפי מה שאנו מקובלים החבצלת היא הנקראת ויאלה שהוא (a) נוטה לענין (b) השחרות. והשושנה היא מדמות אדום שקורין רוסא. ויהיה אומרו שפתותיו שושנים דומים (c) אל השושנים במראיתם.

2. כשושנה בין החוחים. ר"ל ערך (d) האשד (e) שמצמיח השושנה בערך אל שאר החוחים שמצמיחי (f) פרחים אמריי (g) פחותין (h) מהם.

3. כתפוח בעצי היער. ר"ל דערך (i) אילן התפוח אל שאר עצי היער. — בצלו חמדת. ר"ל לשבת בצלו חמדתי להיות יושב (k). — ואם יהיה חמדת פועל יוצא יאמר נתתי חמדה בלב הכריות לשבת בצלו. — ופריו מחוק לחכי. ר"ל ופריו היה מתוק לחכי אם הייתי אוכלו.

4. ודגלו. מן דגל מחנה (l).

5. באשישות. הם כלי זכוכית מלאו יין. — רסדוני. בלשון ישמעאל כמו חוקני. או יהיה (m) פועל נגזר מן רפידתו זהב (n). יפרד (o) חרוץ עלי טיט (p). — וענינו שימו רפידתו תפוחים בעלי ריח טוב.

7. בצבאות. קבוץ לשון נקבה מן צבי. ובלשון זכר יאמר מן צבי צבאים ובצבאים על ההרים למהר (q). ולנקבות צבאות (88).

פ ש ט ה מ ק ר א ו ת :

הנך יפה רעייתי. התחיל הדוד לשבח הרעיה אמר (r) לה הנך יפה רעייתי והנה את יפה למעלות יופי עיניך שהם יפים כיוני (s) עיני היונים. או רמו לה שלא (t) לשמה (u) עיונה (v) ולא נתנה עיניה באחר לרמיון (w) היונים שידבקו בבת זוגם. השיבה (x) הרעיה ואמר (y) יפה דודי אף נעים. כלומר הנך (z) יפה ונאה מחמת יופך

o) רהיטו ביתו של אדם והם כמו קרות; ברותים אין לו דומה יי"א שפי' ברותים ברושים; B: p) מלשן; שפתותיו (x) w) סעיפים מרובים; v) גזרת; u) שיש; t) B fehlt; a) שהם בביתנו; B: r) Gen. 30 88; q) בערך; B: d) e) שרומים; c) לעין; b) שחייא; a) ששונים; B: z) y) ששונים, שפתותיו יש להם; Num. 10 14; 1) יושב בצלו; k) בערך; B: i) פחותים; h) ששונים; g) ששונים פרחים; B: f) המטר ואמר; r) I. Chron. 12 9; q) Hiob 41 22; p) וכן ירפו; z. l.; o) Ct. 3 10; m) B fehlt; n) השיבה ואתה; x y) דרעיה השיבה ואתה; w) B: לשמן; x) y) ודרעיה השיבה ואתה; a) הנה אתה יפה; B: t u v) כיוני;) B:

שהוא רב ומוזף על זה שאחה ניב נעים במדותיך הנעימות. ויש לי במדינה ערש רעננה. ר"ל לה רכה ובית נכבד. עד שקורות ביתינו כלומר הבית שהוא ביני ובין אחי הוא מעצי ארוים ורהיטינו והם רהיטי ביתנו הם של ברושים שהם מבחר העצים. ורמוזה לו שיקחנו לו וישבו שניהם כביתה שהוא בית נכבד מקורה בעצי ארוים (b) וברושים. ואמר אני הבצלת השרון שושנת העמקים ר"ל הייתי רוצה לעמוד בבית ארוים עמך. כי אני עתה בהוין לדמיון הבצלת השרון שאין מי שיהנה מריחה (c) ולדמיון השושנה שהיא כאחת (d) מן העמקים שאין (e) דורש ואין מבקש (f). ולא לדמיון השושנה שהיא כנגות וכפרדסים שיהנו בה בני אדם. או יאמר (g) הבצלת השרון שושנת העמקים שהיא מזומנות (h) ליהיות (i) מרמס לכל עובר ושב. והשיב הדוד כשושנה בין החוחים כן רעייתי בין הבנות כלומר לדמיון השושנה שהיא בין החוחים ואין מי שיוכל ליגע בה מיראת הקוצים כן את רעייתי בין הבנות. והעניין שאין את כדברייך הבצלת (k) השרון וכשושנת העמקים מרמס לכל עובר ושב רק את שמורה ונצורה מנעת (l) כך יד איש לדמיון כשושנה (m) בין העמקים (n) החוחים. ועניין (o) שאין (p) את (q) משולח לחשוק באיזה איש שיוזמן כי עוד אהבתך אותי והפלת השקך כי תמנע אותך מחשוק באיש אחר לדמיון שימנעו החוחים ידי האנשים מנעת בשושנה או יאמר במעלת האשר שנולת בו השושנה אל שאר החוחים. כן מעלתך על שאר הנשים. השיבה הרועה כתפוח בעצי וגו' כלומר במעלת אלין (r) התפוח בין שאר עצי היער שהם אילני סרק כן מעלת דודי על שאר הבני כלוי על בחורים (s) שהם ראויים להקרא עדיין בנים. בצלו חמדתי וישבתי ר"ל הייתי חומדת להיות יושבת בצלו. ואו יהיה פרוי מתוק לחבי. והעניין שאם הייתי מתחברת עמו תנעם (t) אלי חברתו ופרי אהבתו ימתוק (x) לחבי. — ואמר (y) הביאני אל בית היין. ר"ל והייתי הפצה עוד שיכאוני (z) אל בית משתה (a) היין להסב עמו וישים דגלו עלי כלוי שישם דגלו עלי בפרהסיא להודות (b) אל הכל שאני מיוחדת לו בעבור האהבה אשר בינינו. או יאמר ויהיה דגלו עלי (c) אהבה והייתי הפצה עוד ששמאלו יהיה תחת לראשי ושימינו תחבק אותי. ואמר (d) השבעתי אתכם בנות ירושלים. ר"ל והייתי הפצה עוד שבעוד היה שמאלו תחת לראשי ושימינו (e) תחבק אותי אשביע אתכם (f) בנות ירושלים שלא יעירוני בעוד שאהבתי הפצה בו או שאהבתו הפצה בי. או יהיה (g) אמי אם תעירו ואם תעוררו בענין זה. כלומר אני הייתי הפצה שתהיה שמאלו (h) וימינו תחבקני. אמנם אחרי שאין העניין כן אני משבעת אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה הדומות לכם ביופי שלא תעירו ושלא תעוררו את האהבה להפרד ממני. כלומר שלא תמילו בנינו שנאה (i) עד שתחפץ (k) האהבה לשכון בינותינו (l) ותתקיים לעולם או עד שינוור השם ית' שנתחבר יחד. והעניין עד שיגיע חפץ אחרי שעד עתה

מוסנת להיות h i; אני הבצלת g; מבקש לה f; אכן B: e; באחת a; בריחה c; וכעצי ברושים b); והעניין שאת איך p q); z. str.; n) שהיא בין m); מליגע l); כהבצלת k); ימתך x); נעם w); שאר הבחורים v); B: B fehlt; u) והרעה השיבה B: t); ויהי statt f) B fehlt; וימינו e); ואמרו d); דגל אהבה B: c); להודות u); שיכאוני z); ואומר y); בנינו l); שתחפץ k); איבה B: i) liest dafür; או יאמר g)

לא הגיע העת. והזכיר צבאות^מ ואילות השדה רמה^נ בנות ירושלים להם בעבור יוסים ונקיחתם ושחרות עיניהם. וכאלו אומרת השבעתי אתכם בדמות לכם ביוסי^ו.
 קול דודי עד יונתי בחגוי הסלע.

I⁸ — 13

8. הנה זה בא. שב אל הקול או אל הדוד. — מקפץ. תרגום לשון) לנתר^א על הארץ לקפצא בדין^ז.

9. עוסד האילים. הוא הקטון^ה שבאילים. — אחר כתלינו. ר"ל אחר הקיר שלנו והוא מלשון תרגום ואע מתשם בכותליא^ז. — משניח מן החלונות. הוא כמו מציץ מן החרכים^ו. והשנח^ה היא הבטה כמו ממכון שבתו השניח^ז. וההצצה ניכ ענינו ההבטה מלשון ז"ל הציץ ונפנע הציץ ומת^ט. ופי' חרכים חלונות כי תרגום חלון חרכא.

10. ולכי לך. ר"ל ולכי לתועלת עצמך.

11. הסתיו^ו. עבר סתוא. הגשם חלוף^ז. ר"ל נכרת והלך לו. כמו והאילים כליל יחלוף^ז שענינו יכרית.

12. הנצנים. כמו עלתה נצה^ז. והגון השנית נוספת^ז והם השרחים. — ועת הזמיר. ^א ומירת העופות או יהיה מענין וכרמך לא תזמור^ב. — וקול התור כמשמעו כמו מן התורים או מן בני היונה^ג. או יהיה מן ובהגיע תור אסתר^ד. ור"ל קול הזמן. —

13. התאינה חנטה פניה. ר"ל עין התאנה המתיקה פניה. והסנים הם הפירות שלא נתבשלו כל צרכם. ור"ל שפניה^ה התחילו להתבשל ולהמתיק או יהיה חנטה מן ויהנשו הרופאים^ז ור"ל שפני התאנה התחילו לתת ריח טוב. והנפנים סמדר נתנו ריח. כשיצא ציץ הנפן יקרא סמדר. וידוע שציצי הנפן ריחם נודף והוא ריח ערב וטוב ^ה ומועיל.

ופשט המקראות הנז' הוא בענין זה:

קול דודי הנה זה בא. אחרי שאמרה^ב היא קורות ביתנו ארוים רהיטנו ברותים והלכה לביתה והלך^ז הדוד לבקש^א אותה בעת הראוי לצאת בני אדם לחוץ להתענג ולראות הנצנים והיא ראתה אותו הולך במרוצה נכסף להגיע אליה ואמרה קול דודי הנה זה בא כאלו שמעה קול רגליו לרוב דליותו^ז וקפוצו ומהירותו למהירות^מ הנעתו היה דומה לה^ה כאלו מדלג מהר אל הר ומנבעה לנבעה. ואמרה דומה דודי לצבי כלומר דומה דודי למהירות^ה בואו לקלות הצבי או לקלות העופר^פ האילים ולא הרגשתיו עד שראיתיו עומד אחר כתלינו. שהיה משניח ומביט אל חלוני הבית אולי יראה אותה^ה עומדת^ז מן החלונות. וזה

הקטן ; א) Lev. 11 21; ב) לנתר בתן ; ג) B fehlt; ד) z. str.; e) להיטות ; f) צבאות ואילות ; g) Jes. 5 8; h) Ct. 2 8; i) Ps. 93 14; j) חסכו עבר, תרגום חרף סמא ; k) lies ; l) חרף ; m) Esr. 5 8; n) Ct. 2 8; o) Ps. 93 14; p) חרף ; q) Lev. 25 4; r) Lev. 1 14; s) Esth. 2 16; t) Gen. 40 10; u) B: נטף ; v) Lev. 25 4; w) Lev. 1 14; x) d) Esth. 2 16; y) רגילו ; z) B dafür ; aa) לבקשה ; ab) החך ; ac) שהיא אמרה ; ad) Gen. 50 2; ae) B fehlt; af) שני ; ag) Gen. 50 2; ah) עומדת ; ai) מן החלונות. וזה עומדת ; aj) z. str. ! ; ak) במהירות ; al) עובר האילים ; am) אחי ; an) . . .

בעבור היותו הושק ולא בעל^א) הוא^ד) בוש לקרא^ו) חשוקתו בשם ולשאול עליה. כי דרך החושקים להסתיר חשקם וכראותו כי לא יראנה באחד^ו) מן החלונות ולא יוכל^ז) עוד להצפין חשקו ענה ואמ' קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך כלוי' קומי לך את רעיה המיוחדת לי והיפה שנחקקת בלבי ולכי לך כלוי' בא^ז) עמי לתועלתך כי הנה הסתיו שהוא הזמן שמסתתרים בני האדם בבתיה' כבר עבר וזה^י) הגשם ניכ' חלף והלך והנצנים נראים^ב) בארין ריל בזמן או ריל שהאילנות פרחו כבר והפרחים והציצים הם נראים נופלים^ב) בארין. או קרא צמחי השדה נצנים והענין שהתחילה הארין ללבוש רקמת הציצים והפרחים. ועת הזמיר ריל זמירת העופות הגיע או זמירת החושקים בעבור אהבת חשוקותיהם. וקול התור כלוי' קול התורים שמתעלסים באהבים ומרגנים. נשמע בארצנו^ב) [התור^ו) לפי שדרכו לבא בזמנים 'דועים כאמרה גם חסידה בשמים ירעה מועדיה ותור וסם ועגיר שמרו את ביאנה^ד) וזה יש מיני עופות שהם מנשים^ו) מקומם^ד) בקיץ למקום קר והחורף^ה) למקום חם. והתורים הם משנים מקומם בקיץ ומכתינים^ב) אל המקומות הקרים או המזוני' והיה איכ' אומרו וקול התור נשמע בארצנו שהתורים הבורחים מן המקומות החמים שעמדו שם בחורף התחילו עתה לבא הקיץ^י) שהוא אויר מזוג^ה]. התאינה הנטה פניה. כלומר עצי הטאינה^י) התחילו לבשל פירותיהם ולהמתיקם והגפנים התחילו להציץ ציין ונתנו^י) ריח טוב והעת עת דודים. ולכן קומי לך רעייתי יפתי ולכי עמי לתועלת^ה) עצמך.

יונתי בחנוי הסלע עד על הרי בתר.

II 14

14. בחנוי. הוא מן היושב על חוג הארין^ו) וחוג שמים יתהלך^ז) וחוא הפוך אותם^א) שני שרשים^ז) והעניין אחד ריל^ה) במרומי הסלע כלומר במקום גבוה וחזק. בסתר המדריגה. ריל בסתר המעלות כמו ונפלו המדריגות^ז). . הראיני את מראיך. אמר מראיך בלשון רבים כי שתי מראות יש לה והוא הלובן והאודם או יופי כל עבר ועבר^ה) בפני עצמו ויופי הגוף בכללו העניין^ז) יפה תואר ויפה מליאה^ז). כי קולך ערב מן וערבה להי^ז) תערב לנפש ריל קולך טוב ונחמד ומראיך^ז) שהוא תאוה לעינים^א).

15. אחזו. צווי כמו אהבו את ה'^ב) ומכחכם שחדו בעדי^ו). מחבלים. ריל

משחיתים כמו וחבל את מעשה ידיך^ד) ותרנומי לשחת לחבלא.

17. עד שיפוח היום. ריל עד שיפוח רוח היום. על הרי בתר. ריל דמה

לצבי ולך אל הרי בתר ובתר הוא [הוא]^ו) שם נגזר מן ויבתר אותם^י). וריל ולך על^ה) הרי נדוד ופרידה והעניין שוב^ה) שיפרד ממנה.

et u) B nach b) נופלים a) נראו z) חסון y) בווי x) יסל w) כאחת v) לא היה בוש לקרא u) t) von hier e) או יאמר וקול הזמן ששעה על כך והענין שראוי קול זה לשמות ולהתעלם באהבה : בארצנו התאינה i) בקיץ i) וּמְפַיִּים h) ובחורף g) משני מקומן e f) Jer. 8 7, d) Jes. 40 22, p) Hiob 22 14, q r) או הם שני שרשים s) ריל g) או הם שני שרשים t) Ezech. 38 20, u) כל אבר ואבר v) בענין w) מראה x) Gen. 39 6, y) Mal. 3 4, z) ומראיך נאה a) Gen. 8 6, b) Ps. 31 24. c) Hiob 6 22, d) Koh. 5 5, e) z. str., f) Gen. 15 10, g) אל הר h) z. str.

ופשט המקראות האלו כעניין זה:

כי אחרי שאמר לך¹⁾ קומי^{א)} רעיתי יפתי ולכי לך כי הנה הסתיו עבר אמר לה עוד את יונתי השוכנת במרומי הסלע כלומר במקום גבוה וחזק [ונכבד]^{י)} ונחבאת בסתר המעלות שאין אדם יכול לראותך. הראני את מראיך. ר"ל מראיתך מן אחד החרכים. ואמר מראיך לשון רבים לרמוז אל הדוריה ויופיה שהם רבים או לרמוז אל הלבן והאודם או לרמוז אל יופי כל אחד מאיבריה ותבנית כל גופה. ואמרו^{יב)} השמיעני את קולך שאתענג בשמיעת קולך בלבד^{יג)} ויערב לי כי קולך ערב ר"ל כי שמיעת קולך יערב לי ולשמעים או יאמר שקולה ממש נעים וערב. ומראך נאווה ר"ל תאווה לעינים. או יהיה אמר הראני את מראיך כלומר אם לא תוכלו^{ד)} לדבר את^{פ)} אלי הראי אלי אותם שיראו אותך אלי^{ק)} ויהיה מראך פועל מן הפעיל וכאילו אמר ואם לא תחפוצי או לא תוכלו^{ז)} שאראה אותך עתה לפחות הראי אותם שיראו אותך אלי^{ט)} פעם אחרת כשתחפוצי או שיראוני הדרך שאוכל לראותך. ואם אין זה השמיעני קולך כי קולך ערב לשומעים ומראך נאווה . . . ובשמוע^{י)} הרעייה דברי הדוד אמרה לנעריה^{יג)} אחזו לנו שועלים כלוי לכו ושמרו את הכרמים מן השועלים שלא יחבלוהו. וכרמינו כבר התחיל לפתוח הסמדר ואם לא [לא]^{י)} יהיה נשאר בזמן הזה הוא^{יג)} מעותר אל ההפסד ולכן שמרוהו מן השועלים שיעמוד ביופיו והדרו^{ד)} כי רצוני ללכת שם עם דודי כי דודי לי ואני לו כלומר דודי חפץ באהבתי ואני משתוקקת^{ז)} באהבתו. כי ריחו טוב. כלומר^{ט)} הוא רועה בשושנים. ואמר עד שיפוח היום הם דברי הרעייה שאומר^{ט)} אל הדוד אתה דודי עד [עד]^{ב)} שיפוח רוח היום ויגדלו הימים והיא ענין ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים על הרי בתר כלוי לא אוכל עתה לצאת חוצה ורמוזה לו שילך מאתה ויחזור אליה בזמן ראוי כי עתה לא תוכל להתחבר עמו. והדוד הלך לדרכו כאשר דבר לה.

III 1—11

הפרשה השניה: על משכבי עד ביום שמחת לבו.

1. על משכבי בלילות. ר"ל על מטתי. בקשתי את שאהבה נפשי. ר"ל את שאהבה נפשי אותו או את שאהבה נפשו נפשי.
2. בשוקים. תרנני וינס החוצה^{ג)} וערק לשוקא.
4. ואל חדר הורתני. ר"ל אל חדר שהרתה ממני כי אמרו אל בית אמי היא המילדת שנדלתה והורתני היא יולדתי ממש.
5. אם תעירו ואם תעוררו. ר"ל ואם תעירו עיי אחירים ואם תעוררו אדם^{ד)} בפעולתכם את האהבה.

ואמרו השמיעני את מראיך ר"ל ואם זה אין שלא תוכלי B: z. str.!, m) 1) שאמר לה קומי לך i k zu p) תובלי o) לבד, m) להראות לי את מראיך השמיעני את קולך ואמרי לי מה שתעשה או יאמר . . . str.!, q von q bis s) fehlt der Text in B, r) wie o, t) B: וכשמוע u) לנעריהה v) Dttgr., y) יהיה B: w) B: כפאלן רועה x) B: כפאלן רועה y) Dttgr., b) שאמרה a) B: ואתם d) B: 39 19, d)

6. כתורות. כעמודים של עשן דומים בגדלם לאילני התמרים. והענין שהיא ארוכה וקומתה ישרה לדמיון אילן התמר. מקטרת אור^ה ולבונה^ז ומכל אבקת רוכל. המי^ט במלת מכל תשרת גם כראשונה. אמר מכל אבקת רוכל^ה ריל מכל אבק בשמים שרניל הרוכל להוליך ואבקת^י מן ענן אבק רגליו.^כ ורוכל ריל סוחר כמה^ל המה רוכליך^מ ולשון רוכל מגורת לא תלך רכיל^נ מפני שריח הבשמים מזרין^ו בעצמו^פ והולך רכיל בבעליו ולא יוכל להסתירו. 7. מטתו. שרשו נטה. ונקרא הערס^ק מטה לפי שהארס נוטה לישין עליה. או ששוכב עליה מוטת.

8. אחוי הרב. בא פעול במקום פועל. ומשפטו אחוי הרב. ובא על דרך חיץ שחויץ^ר שעניינו חיץ שוחט. מפח יקוש^ש שעניינו מפח יוקדו^ז. מלומדי מלחמה. ריל רגילים ובקיעים לעשות מלחמה כאלו למדוה. וכן כעגל לא לומד^י שעניינו לא הורגל לעבודת הארמה. מפחד בלילות. ריל בעבור הפחד שהיה להם בלילות.

9. אפיריון. אין לו דומה במקרא. ועניינו כעין^פ נדבר^ק ומפואר. מעצי הלבנון. ריל מעצי היער^י הלבנון.

10. רפידתו זהב ריל היציע שלו. — מרכבו. הוא המרכב המסתיר הקורות מבפנים כי כן דרך ארמוני המלכים. — רצוף. מן על רצפת בהט ושש^ז. או יהיה מן^ח ביאור רצוף צרוף מן ובידו רצפה^ט.

פ ש ט ה מ ק ר א ות.

אחרי שהזכיר^ה למעלה שהרעיה אמרה לדודה טוב לך דמה וגו' והודד הלך לו כאשר דברה^ד לו אמרה על משכבי בלילות. כלומר היתה רואה בחלום כי^ה היתה על משכבי בלילות שהיתה מבקשת דודה ומבקשת אותו ולא מצאתהו בתחילה והיה נראה לה בחלומה שהיה^י קמה ממטתה^ט ולבקש דודה בשווקים וברחובות ומצאוה השומרים הסובבים בעיר והיא שאלה מהם אם ראו דודה והיא^ב אמ' את שאהבה נפשי^י אותו^כ והם השיבוה ולא הודיעם^ל הכתוב^מ ונראה שהודיעוה מקומו והיא שמעה אליהם והלכה אחריו וכמעט שעברה מהם ריל מן השומרים הסובבים בעיר היה נראה לה בחלומה שמצאה את שאהבה נפשה והוא הדוד. והיה נראה לה שהיתה אוחזת אותו בחזקה ולא היתה מרפא^נ אותו עד שהיתה מביאה אותו אל בית [בית] אמה ואל חדר הורתה והיתה משבעת בנות ירושלים בחלומה כצבאות או כאילות השדה שלא יעירוה ולא יעירו^ו עד שתתפוזן כל' יסבבו סבה להשחית^פ האהבה אשר בינה ובין דודה בעוד שתתפייץ^ק האהבה לשכון ביניהם. או עד שתתפוזן^ר נפשו באהבתי כל זה היתה רואה בחלומה וכאשר^ש נעורה משנת'

e) lies, f) מור, g) Nah. 1⁸, h) מוכרת סמור ומלכנה B: מור, i) הוא מן, k) Jer. 9 7, l) כמו, m) Ezech. 27 24, n) Lev. 19 16, o p) על עצמו, q) הערס, r) שחוט, s) Jer. 9 7, t) Ps. 91², u) יוקשו, v) למד, w) בנן נכדו, x) Jer. 31 17, y) ער, z) Esth 1⁶, a) zu str. I, b) יהוה אומ' , ה, והלכה לבקש B: , g) שקמה, f) בהיותה, e) מבריה, d) B: שוטר, c) B: . . . i) B: . . . , k) z. str. I, l) B: , חריע, m) B: , שחץ, n) B: dafür, o) שחץ, p) את האהבה, q) את האהבה, r) יעיו את האהבה, s) מרפה, t) מה שהשיבוה, u) B: . . .

בבוקר הלכה לבקש את דודה עד שמצאתהו. וכאשר¹⁾ ראה אותה הדוד תמה ואמר מי זאת עולה מן המדבר כלומר מי הוא²⁾ וזאת שלרוב חשקה את³⁾ דודה היא⁴⁾ מסתכנת בנפשה ובאה יחידה מן⁵⁾ המדבר שהיא⁶⁾ מסוכן ואין⁷⁾ חוששת בזה ובאה בקומה ישרה לדמיון תמרות עשן. וריחה נודף כאילו היא מקושרת ממור⁸⁾ וממלבונה⁹⁾ ומכל אבק בשמים שדרך הרוכל להוליכם. ואמר אחר זה הגה מטתו שלשלומה כלומר איך¹⁰⁾ זאת עולה ובאה יחידה [במקון] במקום מסוכן ואינה יראה מדבר והנה מטתו שלשלומה היה שוכב בה עם השוקתו היו ס' גבורים סביב לה מנכורי ישראל וכולם¹¹⁾ אחזי חרב ורגילים לעשות מלחמה וכל אחד מהם היה חרבו חגורה על ירכו מפחד בלילות כלומר מפחד פן יחטפו לסטים השוקתו ממנו בלילה בעבור הפלגות¹²⁾ יופיה. והזכיר שלמה כלומר הגה שלמה שהיה מלך גדול ועם כל זה הוצרך לגבורים רבים שישמרו מטתו שלא יחטפו אחרים את השוקתו ממנו וזאת היא יפה ממנה עלתה לבדה דרך המדבר ולא תירא¹³⁾ מדבר. ועוד שלמה המלך כשלקח חשוקתו הוצרך לבנות לה אפריון והוא בניין נכבד ומפואר מקורה בארזי הלבנון ועמודי האפריון הנוכי עשה של כסף ורפידתו של אפריון והוא המקום שיראך¹⁴⁾ עליו או¹⁵⁾ שהיה פרוש עליו מלמעלה היה של זהב ומרכבו היה¹⁶⁾ פורס סביבות הארמון בנד ארנמן לכפות¹⁷⁾ הקורות. ואמר תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים ר"ל והוא שלמה המלך היה בתוך האפריון הנו רצוף אהבה ר"ל בעור באש האהבה בעבור חשק אחת מבנות ירושלים. ואמר צאנאה¹⁸⁾ וראנה ר"ל צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה שהוצרך לשים עשרת מלכות בראשו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ואז השיג אל¹⁹⁾ תאותו²⁰⁾ וחשוקתו. ואת שאת יותר יפה מחשוקתו של שלמה יכולתי לראותך ואתחבר²¹⁾ עמך מכלתי²²⁾ שאצטרך לעשות אפריון ולשים עשרת ומלכות בראשי.

הנך יפה עד ומום אין בך.

IV 1—7

1. עיניך יונים. ר"ל כעיני יונים¹⁾. מבעד לצמתך²⁾ כמו בעד חלון שנשכפה³⁾. וצמתך הוא קפוץ⁴⁾ השיעור מלשון צומת הנידין⁵⁾ וכמוהו גלי צמתך⁶⁾ וכן בעת יזרכו נצמתו⁷⁾ שעניינו נקבצו כמו שפי' בספר איוב. שנלשו. ר"ל שנשקפו ונראו. או שדלנו לפי העניין⁸⁾. או שיהיה⁹⁾ שנקרחה¹⁰⁾. תרנום¹¹⁾ גבח הוא גלש¹²⁾.
2. שניך כעדר הקצובות. בא חסר ועניינו כעדר הרחילים הקצובות ובא על דרך ומאכלו בריאה¹³⁾ שעניינו שה בריאה. ופי' הקצובות שיש להם מדה אחת וקצב אחת¹⁴⁾ כאלו נקצבת כל אחת לדמיון חברתה וממנו ויקצוב עין¹⁵⁾. מן הרחצה. ר"ל מקום¹⁶⁾ הרחיצה. שכולם מתאימות. ר"ל תואמות כענין והיו תואמים מלמטה¹⁷⁾

1) שהוא, 2) דרך המדבר, 3) B dafür, 4) z. str. 1, 5) חשקה בחדה, 6) z. str. 1, 7) והראה, 8) חסום, 9) B: שיהיה, 10) B: יראה, 11) הפלגת, 12) הוא אחזי, 13) און, 14) מור ולבונה, 15) ואינה, 16) מכלי, 17) B: ולתחבר, 18) B: השיג תאותו מן חשוקתו, 19) צאנאה, 20) לכפות, 21) שהיה, 22) B: נשקפה בעד החלון, 23) II. Sam. 6¹⁶; jedoch, 24) נשקפה, 25) ר"ל מבנים לצמתך, 26) B: היוניס, 27) או יהיה שגלשו שנקרו, 28) z 2, יתדלנו מן העין, 29) [ויירבו], 30) Hiob 6¹⁷, 31) Jes. 47², 32) קבוץ, 33) I. Reg. 6²⁵, 34) אחד, 35) Habk. 1¹⁶, 36) גלש הוא, 37) ותרגום, 38) II. Reg⁶; 39) Exod. 26²⁴, 40) B: [ויקצב], 41) B: 6⁶.

והעניין שכולם שוות. ויימ שמתאימות^h שלפני כל אחת מהם תאומותⁱ). ושכולה אין בהם. ר"ל שאין אחת^k שכולה מבניה ואם ידבר על השנים יאמר שאין אחת מהם נחסר.

3. כחוט השני. ר"ל כחוט צבוע בצבע תולעת שני כן הוא כל אחד משפתיך. ומדברך. ר"ל ודבורך וכמוהו המכים או מצרים בכל מכה במדבר^l). שעניינו בדבור. כפלא הימון. ר"ל כהתיכות רימון מן ויפלא אל הנזיד^m). יפלא כליותי. פלא דבילהⁿ). או יהיה פ"י כפלא^o הרימון ציץ הרימון שהוא אדום ביותר. ורקתך. הוא מה שבין המצה והעין. מבעד לצמתך הוא השער הרב.

4. בניו לתלפיות. פדשו בו לתלות^o פיות כלומר לתלות בו חרבות בעלי^p פיפיות. או יאמר שהיה נבוה והיה^q בו זווית רבות כמו שיעשו במקצת^r). המגדלים ליופי. או יהיה התיו נוסף ובא בחסרון הא' והוא מן מלפינו מבהמות ארץ^s והעניין שיהיה לאור לעוברי דרכים לרוב גובהו. שלטי הניבורים. הוא מין ממיני [הגפש או יכלול כל מיני] הנשק או הם מקומות החיצים ויורה על זה ואמרו הכרו החיצים מלאו השלטים^t).

6. עד שיפוח היום. ר"ל שיפוח רוח היום. ונסו הצללים. שיתארכו הימים. אל הר המור. ר"ל אל ההר ששם יצמה המור או ששם ימצא המור. ואולי [כי] הוא הר המוריה ונקרא כן על שם המור. ואל נבעת הלכונה. ר"ל אל הנבעה ששם העצים שבהם תמצא הלכונה.

פ ש ט ה מ ק ר א ו ת .

אחרי שהתמה^u הדור איך השוקתו עלתה יהודה מהמדבר לבקש [את] אהבתו ושלמה המלך היה^v ס' נבורים סביב למשתו מפהר פן תלקח ממנו השוקות^w באחת מן הלילות וזאת היא יפה מהשוקתו שלשלמה ובאה יהודה^x ורצה לספר יופי רעייתו ולתאר הדוריה ואמר הנך יפה רעיית מצד עיניך שהן יפות כעיני היונים שעייני היונים הן יפות או רצה לשבח אותה שנתנה עיניה בו ולא באחר לדמיון היונים שלא יתנו עיניהם כיא בכך זוגו על הרוב. ואמר מבעד לצמתך הוא תואר ריבוי^y השיעור אשר^z נבהות העינים כי אחד מן הדברים שדרך החושקים להניד ביופי האשה. או קרא צמתך^a אשר תכסה בה פניה. ור"ל כי היו עיניה היפים נסתרים תחת הצעיף. או יאמר כי עינה^b יוני' ונסתרות מפני רבוי השער אשר^c רקתה מזה ומזה. ואמר שערך כעדר העיזים הוא תואר^d למראה השיעור שהוא צהוב או רמו אל רבוי שיעור^e הראש שהוא יופי באשה. או יאמר כי תלתלי שערה ושורותיו נפלים זה על זה לדמיון העיזים שיתלו בהרים הנבוהים ועומדות כגליהם כאדם ללקט עלים בפניהם^f אחת הגה ואחת הגה זה למעלה מזה.

h) B fehlt, i) תאמים, k) B fehlt, l) I. Sam. 4⁸, m) II. Reg. 4³⁰, n) I. Sam. 30¹², o) פלא, p) לתלות בו, q) ב, פסיות, r) B: , s) הארץ, t) בקצת, u) B: , v) רחוי, w) B: , x) יחיה מן הדבר, y) B: , z) חשוקו, a) B: . . . , b) צמתך הצעיף אשר, c) B: . . . , d) למראה, e) תואר לה, f) שקל, g) B dafür, h) עיניה, i) B: . . . , j) צמתך הצעיף אשר, k) B: . . . , l) שער הראש, m) בפיחם.

ואמר שגלשו מהר גלעד ר"ל שנסקפו ונראו או שנקרחו ובאים מהר גלעד. והזכיר הר (8) גלעד מפני שהיא ארץ מקנה כמו שהעידה התורה (61). ואחר שהזכיר יופי השערה (h) הזכיר לובן שיניה ויופים והיותם שוים. ואמר שיניך כעדר הקצבות כלומר שיניך (i) הם שוות לדמיון עדר ההלים (k) הקצבות (l) [ומזה אהת] ואמר שעלו מן הרחצה לומר שהם לבנים לדמיון לובן צמר הרחילים ובפרט בעת שעולים מן הרחצה (m) הלבן הוא נקי מכל טנוף ולכלוך. ואמר שכולם מתאימות. ר"ל שכולם שוות ונתונות על סדר ישר. ואמר ושכולה אין בהם כלומר שלא נרע ולא נפל אחד מהם והוא היופי נמור להיות כל השיניים במלואותם ולפי הפי שפירשנו שכולם מתאימות ר"ל שכל אהת [מהם] יש [על השיניים במלואותם] תאומים (n) לפניה (o) יאמר כי כל שן משיניה (p) חזק כעל שני שרשים לפחות. ואחר שהזכיר יופי השינים הזכיר יופי השפתים שהוא יופי בנידול (q) באיש ובאשה. ואמר כחוש השני שפתותיך רמו בו שני (r) עניינים הם יופי גדול בענין השפתים והוא דקיקות (s) השפתים שלא יהיה (t) עבות ונסות כי הוא בעור (u) גדול [יתר מאוד] (v). ואמר השני ר"ל ששפתיה אדומות לדמיון החוש הצוע (w) בצבע תולעת שני. ואודם השפתים הוא היופי הנמור בתואר השפתים. ואל זה היה הרמו באמר אף (x) שפתותיו שושנים. ואמ' ומדברך נאזה ר"ל שדבורה ערב. ואמר אחר זה כפלה הרימון רקתך ור"ל כאודם פלה הרמון והטעם כאודם הגרנרים אשר בתוכו כן הוא אדום רקתה העומדת בפנים לקבוץ השיעור (y) ונראית משם או יאמר כי רקתה אדומ' לדמיון ציץ הרמון והוא נראה תחת סעיפיה (z). ואמר אחר זה כמנדל דוד צוארך (aa) כי גודל היופי (b) הוא יופי באשה ובלבד שלא יצא מהשווי ויהי נערך אל הגוף. והזכיר מנדל דוד צוארך [כי גודל בצואר היא יופי באשה] שהיה היותר הנאה והנערך באותם הימים והיה אותו המנדול (c) בנוי לתלפיות כלומר בעל זווית רבות. או ר"ל שהיה למוד (d) לעוברי דרכים שהיו רואים אותו מרחוק ובסבתו היו מתיישרים ללכת אל (e) המכוון להם. ובמנדל הנזכר היו תלוי סביבו אלף מגינים וכל שילטי הניבורים והיו מיופי המנדול (f) מורה גדולות (g) ארון המנדל ומעלתו. והזכיר הנה כי היה צוארך (h) ארוך ויפה ונערך לדמיון מנדל דוד שהיה בתכלית היופי (i) במגינים ושילטי הנבורים שהיו תלויים סביב מנדל (k) דוד. ואמר אחר זה שני שדיך כשני עפרים תואמי צביה כל' שני שדיך הם יפים (l) דומים ביופים ליופי שני עפרים והם נורי הצבאים והם שוים בגדולם (m) לדמיון שני עפרים שהם תואמי צבעה (n) שנולדו תאמים בכטן אחד. ואולי כי הזכיר תואמי צביה מבין שאר ביה מיוולדות (o) תאומים כי אלו הם יותר שוים בגדלם ובתמונתם [יזכר]. והמשיל שדיה אל העפרים ונופה אל הצביה לרמוז כי יופי השדים הוא (p) בהיותם נערכים אל הגוף. ואמר הרועה (q) בשושנים ר"ל לדמיון העפרים

צמרם הוא לבן B: (iii) שהם מקצב א' ומסרה א' B: (l) רחלים k) שיניך i) שערה h) ארץ B: (8) יהיו t) דקות B: (8) ששני r) גדול u) עומד חזק B: (p) או יאמר o) תאומות B: (n) ונקי מכל . . . גם שפתותיו x) הצבוע w) . . . גדול. וזה נרמו סמלת כחוש כל' דקות לדמיון חוש B: (v) כיעור u) המנדל c) . . . גדול הצואר הוא . . . b) המשיל הצואר למנדל דוד B: (a) צעיפיה z) השער y) הקשורים שעל צוארה דמח B: (i) צוארה h) גדולת g) המנדל f) אל המקום המסכן B: (e) לאות d) הדומים p) שהם B: (o) צביה B: (n) בגדלם m) z. str. l, l) למנדל k) אותם ליופים אל המגינים

שהם⁴) רועים בשושנים שריחם טוב ודמה [ריח] טוב ריח שדיה לדמיון העפרים שהם רועים בשושנים. עד שיפוח היום אמר הדוד אחר שספר [הדוד] בשבח⁵)⁶ רעיתו בעוד שיפוח רוח היום וינסו הצללים אסוב ואלך לו אל הר המור ואל נבעת הלבונה שהם קרובים ממנה⁷) שאז יהיה עת ראוי אל התחברותינו ולא ארחיק גדוד כאשר אמרת לי סב דמה וגו' הרי בחר והיעיד על יופי כלל גופה. ואמר כולך יפה רעיתי ומום אין בה⁸.)

IV 8.

אתי מלבנון כלה וגו'. כריח לבנון.

8. תשורי⁹). [מן לשון] תביטו¹⁰) מן אשורנו ולא קרוב¹¹).
 9. לבבחני. ריל לקחת לבו¹²) או נחקקת בלבי או יאמר נתתי¹³) לי גבורת לב ואומין¹⁴). באחד ענק מצוארונך¹⁵). הענק הוא מין [ומיני] ממיני הקשורים והחליים¹⁶) שהם¹⁷) הצואר כפי מנהג המקומות. ועוד היה מנהג בקצת מקומות שהנשים מוליכות בבית¹⁸) צואר גדול כפי נודל צוארן והוא מלא פנימים¹⁹) ואבן יקרה. ואולי כי לדמיון זה היה הענק שהיו מוליכות הנשים בימים ההם. וכמוהו וענקים לגנרותיך²⁰) ואמר צוארונך בלשון רבים כמו יפול על צורי²¹) בנימין²²).
 10. באחד ענק. כי האשה יש לה תכשיטים כפולים זה יפה מזה. ולפיכך אמר נכנסת לבי²³) בעבור אחד מן הענקים שבצוארונך.

10. מה יפו דודיך ריל אוהביך. מה טובה דודיך מיין. ריל יותר מיין. וריח שמניך. טובים מכל בשמים. או יאמר ריח שמניך. אינו ריח בושם אחד בלבד רק הוא ריח מופלג ומעורב²⁴) כאילו הורקה מכל מיני בשמים.
 11. נופת תטופנה שפתותיך כלה. ריל נופת תיזלנה והוא רמו אל הדיבור הערוב²⁵) או אל מתק נשיקות שפתים. וריח שמלותיך כריח לבנון ריל כריח ציצי²⁶) היער הלבנון ופרחיו שהוא ריח ערב ומופלג.

פ ש ט ה מ ק ר א ו ת.

אחר שהזכיר²⁷) יופיה והידוריה והתם ואמר כולך יפה רעיתי ומום אין בך אמר לכן אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי ותשורי מראש אמנה והוא שם מקום ומראש שניר וחרמון שהם מעונות עריות²⁸) והררי נמרים. והעניין בא²⁹) עמי וברחי מהמדבר ומאותם המקומות המתוקנים³⁰). כי לא אוכל להפריד מעמך כי לבבתי אהותי כלה כלומר לקחת לי ונשאת³¹) לב על חשקך. או נכנסת ונחקקת ונרשמת בלבי בעבור יופי אחד מעיניך. וכיש בעבור יופי שתי העיניים. ובעבור יופי אחד מן הענקים אשר בצואריך או יהיה פירוש הפסוק בן אמר הדוד אל הרעייה יופיך והדודך נותן³²) לי אומין לב ונכורה עד שאם³³) אתי מדרך יער לבנון³⁴) שהוא מקום מסוכן ותבואי [את בלתי] ותביטי אלי בענין³⁵) החשק וההדור בהיותינו

1) Num. 24¹⁷, x) ר"ל תביטו v) בך, u) מהנה, t) B: אל רעיתי, s) B fehlt, r) הרועים, q) פננים, f) בית צואר, e) על הצואר, d) והחלואם, c) מצורניך, b) ואמין כח, a) נתת, z) לבני, y) הערב, n) וערב, m) בלבי, l) ואמר באחד ענק, k) B: 14 Gen. 45, i) צוארי, h) Prov. 1⁹, g) נותנת, u) ונשאתי, t) המסוכנים, s) בואי, r) אריות, q) שחזיר הרה, p) עצי יער הלבנון, o) בען, x) הלבנון, w) שאם היית, v) בען.

מראש דרך אמנה ומראש שנר וחרמון שהם מקומות מסוכנים ניב שהם מעו' אריות והררי נמרים שאין לב אדם שלא יתר (y מיראתי) לבבתי אחותי כלה. כלומר היית (z) מבטת אלי בשתי עיניך שאז היית נותנת לי אומין (a בהראותך אלי אפי' אחד מן הענקים שבצוארך. ואמר אחר זה מה יפו דודיך אחותי כלה כלומר כמה הם יפים וחמודים אהביך. את אחותי כלה כלומר קרא אותה כלה כי עדיין אינה נשואה רק היא עומדת ליתן השקה לדודה ולהתחבר עמו כאשר העומדת להנשא. מה טובו דודיך מיין. ר"ל יותר יערב לי אהביך מיין. או קרא דודיך הריר שתחת הלשון על דעת הגאון⁶²). וריח שמיך (b מלא בשמים. ר"ל ריח שמיך נודף למרחוק יותר מכל בושם אחר או יאמר וריח שמיך [הוא] דומה לריח מורכב (c מכל מיני בשמים שאז הוא ריח טוב ונערך. ואמר אחר זה נופת תטופנה שפתותיך כלה כלומר דברי פיך ומוצא שפתיך הם דברים עריבים לשומעיהם עד שבעת שחדברי דבריך יראה כאילו הנופת נוטף משפתיך וכאלו היוצא משפתיך הוא נופת שיערב אל השומעים ולא דבור כשאר דברי המדברים. וכן דבש וחלב תחת לשונך (d עד שהדברים שהם יוצאים מפיך קוני (e מהם ובאמצעותם מתיקות. גם אפשר שהוא (f הנכון שיאמר נופת תטופנה שפתותיך כלה בעניין זה כלומר הנופת והנוף (g, h) נוטפות משפתיך. ועל כן נשיקת (b שפתיך עריבות ומתוקות עד שהנושק אותם טועם הנופת הנוטף מהם. ואמר דבש וחלב תחת לשונך רומז (i אל פיר' הגאון שהוא מתואר הריר שתחת הלשון ואמר שהוא דומה כאילו היו הדבש והחלב מונחים תחת לשונה. ואמר וריח שלמותיך כריח לבנון. ר"ל וריח בנדיך הוא ריח טוב וערב כריח ציצי (k יער הלבנון ופרחיו שהוא ריח טוב ונודף למרחוק.

גן נעול וגו' ושכרו דודים.

IV 12—V

12. גן (1 נעול. ר"ל מעיין סנור. גלות עליות וגלות תחתיות (m). ואפשר שהמעין נקרא כן בעבור גלי המים (n) או בעבור היותו במקום מגולה הפך הבאר שמימיו נסתרים. ואמר גן (o נעול הוא כאמר' מעיין חתום שוה בשוה.

13. שלחך. ר"ל סעיפיך והוא קרוב מן תשלה קציר' עד ים (p שלוחותיה (q) נטשו עברו ים (r). ורמז בזה אל התפשטות אבריה והסתעפם. ואמר כי יש להם יופי לדמיון פהרם הרמונים. או יהיה שלחך מן משקין בית השלחים (s, t) כלוי כמקומות (u שאינה נחשבות לבלום אשר (v בנוסף הם כפרדם הרמונים. הוא (v כמין גן. וכן בלשון ישמעל (w וכן הוא בלשון לעז (65). וכן נאמי' על המקום אשר בו מיני עצי פרי רבים שונים זה מזה. והפרדם הוא שיש בו (x מין (y אחד ממיני הפירות החשובים. והזכיר פהרם הרמונים (z) בעבור שציציו ופרחיו הם יפים ביותר.

. . . נותנת לי גבורת לב ואומץ אמיל בהביטך אלי בעין החשק באחי: B: z, שלא יפחד מיראם: B: y . . . לב וגבורה כפלי כפלים וכן היית נותנת לי אומץ . . . B: a, מעיניך וכ"ש אם היית מבטת . . . ר"ל דבריך הם כל כך מתוקים כאלו הדבש והחלב תחת לשונך: B: d, מורקח, e, שמיך מכל בשמים (b גלי (m, Jos. 15¹⁹, ו), גל נעול (1, עצי k, רמז (i, נשיקות (h, והצוף: B: g, והוא (f, קונים (e, עד . . . כמקומות שבגופך (t, השלחין (8, Jes. 16⁸, r, וכן שלוחותיה (q, Ps. 80¹², v, גל נעול: B: o, מים הרמונים (z, הוא גן שבו פירות ממני . . . x y), ישמעאל (w, פהרם הוא כמו גן (v, läest B weg, u)

ואומרו עם פרי מגדים ר"ל שאם היות פרדם רמונים שיש פרי מגדים אחרים. — כפרים הוא קבוץ מן אשכול הכופר. ובא מן כופר כפרים כמו מן בוקר חרשים לבקרים.^{a)}

14 נדר. הוא בושם ידוע. — קנה וקנמון. הקנה הוא מין ממיני הקנמון הטוב והמובהר והוא לדמיון קנה דק ביותר. וקנמון הוא לדמיון הקנים העבים וקליפות האילנות.^{b)} והקנה הוא קליפות^{c)} הענפים הדקים והקנמון הוא קליפות^{d)} גוף האילן או קליפות^{e)} הענפים הגסים. — עצי^{f)} הם אילנות ידועים^{g)} שהשרף היוצא מהם הוא הלבונה. — מור. כבר פ"י שהוא המוסקו או צמה אחר. — ואהלות מין בושם וכמוהו כאהלים נפע ה^{h)}. וכבר חשבו רבים שהם^{k)} ננור מן אהל בעבור היות זה האילן עושה^{l)} כמין אוהל מענפיו. ראשי בשמים. ר"ל מבחר הבשמים. וכן בשמים ראש^{m)}.

16 עורי צפון ובואי תומן. ר"ל עורי רוח צפון ובואי רוח תימן. — הפיחי

נניⁿ⁾ הפיחי בנני.

1. אריה. ר"ל לקטתי וכמוהו ואורה כל עוכרי דרך^{o)}. ודברי ז"ל במלא אורא וסליא⁶⁶⁾. בשמי. הנפרד בושם על משקל זהב שלל ואם לא נמצא⁶⁷⁾. — אכלתי יערי. היא^{q)} יערת הדבש^{r)}. —

פ ש ט המקראות.

אחר שהזכיר קצת משבחה אמר עוד נן נעול אחותי כלה לרמוז שהיתה בתולה ואיש לא ידעה^{s)}. וקרא אותה נן נעול כלומר את יפה ומהודרת וכלילת יופי לדמיון הנן שהוא מלא כל טוב ה' והוא סגור. וכן את מלאה הדורים ומנעת חשקך ויופיך טהכל זולתי ממני שאני השוקתך^{t)}. — ואחרי שדמה אותה לנן נעול דמה אותה לנל נעול מעיין חתום וידוע שהנל הוא המעיין חתום מימיו הם למישיב נפש כמו מים קרים על נפש עיפה^{u)}. — ואמר כי זאת רעיותו היא משיבת נפש לרואיה. אמנם היא מונעת חשקה מסכול^{v)} לדמיון המעיין שמימיו טובים ולא יוכל הצמאים לרוות צמאם בו מפני היותו חתום. — ואמר אחר זה שלחך פרדם רמונים כלומר התפשטות אבריה והתעפם והשתרנים^{w)} יפה ונחמד ונערך לדמיון פרדם רמונים שהוא נחמד למראה. ועם היות בו רמונים יש בו עוד פרים^{x)} ובגדי^{y)} אחרים ויש בו כפרים עם נרדים ונרד וכרכום וקנה וקנמון עם כל עצי לבונה מור ואהלות עם כל ראש בשמים. — והעניין הנרמו מזה^{z)} הוא שכל איבריה נעים ויפים ונערכים. והם^{a)} מלאה כל יופי והדר. ואמר מעיין ננים. ר"ל ואת ניכ לדמיון המעיין שהוא משקה הננים שהוא דבר נאה ומתקבל ולדמיון באר מים חיים שהם נוזלים מן לבנון שהם זכים וקרים. ועיכ דברי הדוד. והרעיה השיבה עורי צפון ובואי תימן כלומר עורי רוח צפון ובואי רוח תימן והפיחי בנני

הם האילנות: B: g) עצי לבונה, f) קליפת, d e) קליפת ענבים הדקים, c) האילנות, a) Threni 3²⁵, . . . נני. ר"ל הפיחי . . . m) Exod. 30²⁵, n) . . . שהשם עצי, l) ופיי, k) lies, h) Num. 24⁴, . . . שהיה . . . מהל: B: o) Ps. 80¹⁵, q) Sam I. 14²⁷, r) שן, s) Prov. 25²⁵, t) חשוק, u) v) הפיחי בנני, w) B: השתרנס, x y) פרי מגדים, z) B dafür: באן, a) והיא.

והעניין ^b) שיולו בשמיו ויתנו ריה ויבוא דודי לפני שהוא מעתה ננו ויאכל פרי מנדיו של גן או יאכל פרי הגן ויהשוב מעתה מנדי [העם] שהם מנדיו. ואפשר ^c) כל זה רמז אל התחברותה עם דודה. ואמ' עורי צפון ובואי תימן וגו' אמר ^d) דרך כבוד ומוסר ודרך רמו. כל' התעוררו כחותי ויצורי השמאלים והימנים ועוררו אותי להצמיה השק ולתת השקי לדודי ויבא דודי אלי שאני ננו ויתענג בדודי והמגדים ^e) שיש שאמר ^f) עם פרי מגדים ^g) יאכלם כרצונו. [והעניין שיתענג בדודי והמגדים שיש בי שאמר עם פרי מגדים יאכלם] והעניין שיתענג בהם כי הם המגדים שלפנתים ^h) מכל אדם. וזה רוצה ⁱ) במלת ויאכל פרי מנדיו. והנה רמזה לדודה שיתחבר עמה ויתענג בדודיה. וקצר הכתי' ולא היוכר שהתענג בדודיה רק הזכיר ספרו ^k) שהתענג בדודיה והתעלם באהביה והוא אמר באתי לפני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי כלומר באתי אל הגן המיוחד לי ואריתי המור והבושם שהיה מעותר ^l) לשמי ואכלתי יערת הרבש שצפנת את רעייתי בעבורי ושתייתי היין והחלב שהיה מעותר ^m) לשמי והרמז כי התענג בדודיה והתעלם באהבה ⁿ) בכל אות נפשו. ואמר אכלו רעים שתי ושכרו דודים הוא מספר [כי אמר] לכתותי וקראם ריעיו ודודיו אכלו שתי ושכרו כלומר שיקחו מידודיה ^o) לשבעה ולשכרה כענין דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשנה תמיד ^p). גם אפשר והוא הנכון שאמרו אריתי מורי עם בשמי שהוא עניין לקיטה ירמוז אל לקיטה מנשרה ^q) כפיו ^r). ואמר שתיתי יני רמז אל היר שחתה הלשון. ואמר עם הלבי הוא באור מעסים רמונים והם השדים הדומים לרמונים. ובא ^s) הנה שתיתי יני על דרך אשקך מיין הרקה ^t). וכן נזכרה דודך מיין ^u). ואמ' עם חלבי כל' ^v) מעסים רמוני. וזה מבואר.

אני ישנה וגו' שמרי החומות.

V 2—7

2. דופק. כמו מדפקים על הדלתות ^w) וענינו מקיש על הדלת. — יונתי. ריל היונה המיוחדת לי — תמתי. ריל התמימה שלי. — קווצותי. ריל תלתלי שערי וקראם קווצותי מלשון לולב הקוויץ ⁶⁸). או יהיה ביאור קווצותי קצות שערי והיה לו להקדים הצדי' לויז'. — רסיסי לילה. נגזר מן לרום את הסולת ^x).

3. אטנפם. הוא העיגול ^y) והתעוב בלשון ריל.

4. מן החור. הוא הנקב שבן שתי הדלתות סמוך למנעול.

5. מור עובר. ריל מור מופלג עובר הנבול או מור עובר על כפות המנעול. וכפות המנעול הם המקומות מן הדלת שהמנעול והוא המסגרת היתה נתונה בו או יהיה כפות כפות הידים.

6. פתחתי אני לדודי. ריל בעבור דודי או לחשבי ^z) למצוא דודי. חמק. ריל הלך מן חמוקי יריכך ^a) וכמוהו עד מתי תתחמקן ^b) שענינו עד מתי תתרחקו.

b) B: יאכל . . . g) ושארה f) ביהושע ובמגדים שיש בי: e) B: וארה d) כי כל e) בענין: B: h) בשרה q Prov. 5¹⁰, p) מזויה o) באהביה n) מעותר m) ספרו k) רצתה i) שצנתי לו: B: l) Cant. 8², u) Cant. 1⁴, v) R dafür; Jud. 19²², x) Ezech. 46¹⁴, y) הגעל; Cant. 7², a) Cant. 7², b) Jer. 81²², z) בפחשבה (p), a) Cant. 7², b) Jer. 81²².

7. נשאו את רדידי. בלישון ישמעאל הוא הצעיף.

פ ש ט המקראות.

ופשט המקראות הוא בעניין זה. כי אחרי שספר הכתוב כי⁹ הרעיה התחברה עם דודה הלך לו הרוד לדרכו והיא נשארה במקומה וחזר אחיכ בעת מן העתים לדבר לחשוקתו בלילה והיא היתה ישינה ולבה היה בה כמו ער. ושמעה קול דודה שהיה דופק^d הדלת כדי שתיעור. והיה אומר לה בקול פתחי^e אחותי רעייתי^f תמתי שראשה^g נמלא טל וקצוות שערי נמלאו רסיסי לילה . . . והזכיר שראשה^h נמלא טל קווצותי רסיסי לילה כדי שתרחם עליו ותפתח לו כדרך ההולךⁱ בדרך שירד הטל עליו. והרעיה השיבה פשמתי את כתנתי מעלי והלכתי לישן איכה אלבשנה כדי^k לקום לפתוח לך רחצתי את רגלי ושכנתי על מטתי איככה אטנפם ללכת הנה והנה לפתוח לך. דודי שלה ידו מן החור. הם דברי הרעיה [שאומרת] כי בראות [את] הרוד כי לא קמה ממשתה לפתוח שלה ידו מן החור כי^l לראות אם יוכל לפתוח הדלת בידו ובראותה [ובראותה] זה נכמרו גהומיה עליו^m. קמתי אני לפתוח לדודי וידי נטפו מור כלומר כשקמתי ממשתי [כדי] לפתוח לדודי וידי נטפו מור ואצבעותי נטפו מור עובר. והעניין כשרציתי לפתוח לדודי וננעתי בידי במקום אשר ננע בו דודי כששלה ידו מן החור נתבסמוⁿ וקבלו מן הריח שהיה בידי דודי עד שבעבור שננעתי בידי במקום שננע בו דודי ידי נטפו מור ואצבעותי נטפו מור עובר בננעם על כפות המנעול ששם שלה ידו לראות אם יוכל לפתוח הדלת. או יאמר וידי^o נטפו מור^p ואצבעותי בהיות כפות ידי על המנעול. פתחתי אני לדודי כלוי כשפתחתי הדלת לגמרי [כדי] למצוא דודי מצאתי שרודי חלף ועבר . . .^q נפשי יצאה בדברו אלי הנני הולך לדרכי אחרי שלא פתחתי^r הדלת או ריל נפשי יצאה בזכרי דברו שאמר^s שראשו נמלא טל וקווצותי רסיסי לילה. בקשתיו^t ולא מצאתיהו^u וקראתיו כדי שישמעוני^v אם נסתר באחד המקומות^w או אם התרחק הרבה ולא ענני . . . מצאוני השומרים. ריל השומרי שהם שומרי העיר בלילה וסוכבים כל^x העיר הנה והנה והבוני^y ועשו בי פצע והכורה ונשאו את רדידי והוא הצעיף שהייתי מתעלם^z שומרי החומות. —

השבעתי ונני הרועה בשושנים.

V 8-

10. צה ואדום^a ופי צה ונקי והעניין שלבנתו צה ונקי. דגול. פועל נגוד

מן דגל. ואפשר שדגול הוא פעול במקום פועל וכאלו אמר דוגל.

11. ראשו כתם פז. הכתם במקום הזה הוא תכשיט עגול ממיני התכשיטים.

כי דרך ההולך B: i, שראשו B: h, יונתי תמתי f, פתחי לי B: e, דופק על הדלת d, שהרעיה B: e . . . החור כדי לראות אם יוכל לפתוח הדלת B: a, עליה B: m, כדי B: l, ואקום B: k, בלילה שירד . . . ידי נטפו מור כאלו היה עובר על כפות המנעול או יאמר ידי ואצבעותי B: p, בידו נתבסמו די וקבלו . . . בקשתיו. ר"ל B: t, שאמר B: e, פתחתי t, נפשי יצאה בדברו. ר"ל נפשי . . . q, נטפו מור בהיות . . . שהייתי מתעלם בו מפני z, הבוני y, בכל x, מהמקומות w, שישמעוני v, מצאתיו u, הפשתי אתיו ר"ל לבן ואדום ופי' . . . B: a, שומרי החומות

וזו הוא זהוב^{ב)} הטוב או אבן יקרה, קווצותיו. ריל קצות^{ג)} שערי תלתלים. מן תל^{ד)} על הר גבוה ותלול^{ה)}.

12. אפיקי מים. הם המקומות הלחים מהמים שהיונים נמצאים שם. רוחצות בחלב. ריל שהם לבנים כאלו רחצו עצמם בחלב. יושבות על מלאות. ריל שהם יושבות על מתכונת שלמה וכן ומלאות בו מלאות אבן^{ו)} והעניין שהם לא משוקעות^{ז)} ולא בולטות.

13. כערוגת הבושם. ריל כהתיכת מקום מן הגן. מגדלות. ייא מן גדול. וייא שהוא לשון רבים מן מגדל.

14. גלילי זהב כמו גלגלי. וכן על גלילי כסף^{א)}. ממולאים בתרשיש כמו ומלאות בו מלאות אבן^{ב)}. תרשיש. כמו תרשיש ושוהם וישפה^{ג)} והוא אבן יקרה. וייא שהוא כעין השמים לטוהר^{ד)}. מעיו. ריל במנו. עשת שן. (ה) התיכת שן הפיל. וייא כי עשת שן והוא^{ה)} כלי עשוי משן הפיל שהוא לבן. ונקרא^{ו)} עשת בעבור^{ז)} צחתו מן שמנו עשתו^{ח)}. מעולפת. מן ותתעלף^{ט)}. ספירים. כי^{י)} אבן יקרה הוא^{יא)} דומה לעצם השמים^{יב)}. וייא^{יג)} אבן יקרה אדומה.

15. עמודי שש. ריל כעמודים של שיש. ובא מן שיש שש כמו מן חיל וגלות חיל.

פ ש ט ה מ ק ר א ו ת .

ופשט המקראות הנני הוא כענין זה. כי אחרי שלא מצאה דודה והוכתה ונפצעה בעבור אהבתו אמרה הישבעתי אתכם בנות ירושלים. וזה שהשיבעה בנות ירושלים ואמרה להם אם תמצאו את דודי הידעתם מה חפצי שהנידו לו שחולת אהבה אני^{א)} מרוב אהבתו^{ב)} אוהו גם אפשר שרמוזה באמרה כי חולת אהבה אני אל המכות והפצעים שקבלה כלומר הנידו לו שהוכתי ונפצעתי על אהבתי אותו. וכאלו שאלו אותה בנות ירושלים כשמעם השבועה שהשיבעתם^{ג)} מה דורך מדוד היפה בנשים. כלומר מה תועלת דורך על מעלת שאר הדודים את היפה על כל שאר הנשים ומה מעלת דורך משאר הדודים שככה הישיבעתנו להניד לו שאת חולת אהבתו. והרעיה השיבה^{ד)} דודי צה ואדום כלומר לבן בלבנות צה ואדום גיב ובמקום שיהיו שם רבבה מבני אדם יהיה הוא נושא הדגל למעלתו עליהם . . . ראשו כהם זה. ריל תמינת ראשו ותכונתו היא נהמדת למראה לרמיון תכשיט מזהב. וקווצותיו תלתלים הם. והעניין שאין שערות ראשו כשוטות רק הם תלתלים כלומר נתלבנו זה את זה^{ה)} שורות שורות והם שחורת בעורב ושחרות השיעור הוא יופי באיש גם יורה על ימי הבהרות שלא הלבין שערו מחמת חוקנה . . . לחיו כערוגת הבושם מגדלות מרחקים. יאמי כי שערות זקנו היא^{ו)} דומים ביופיים וריחם אל ערוגת הבושם והיו כמו מגדלות סביב לחיו. ומרחקים רמו בו שהיה ריחם

b) Exod. 28 17, c) Ezech. 17 22, d) כמו על הר גבוה ותלול [רפא!], e) קצות שערו, f) הנהב, g) ונקרא, h) הוא, i) ר"ל התיכת . . . , j) Ex. 28 17, k) Ex. 24 10, l) Esth. 1 6, m) לא שקעות, n) הוא אבן יקרה שדומה לעצם השמים לטוהר, o) Gen. 38 14, p) B: לחצתו, q) Jer. 5 28, r) Gen. 38 14, s) B: לחיו, t) הוא אבן יקרה שדומה לעצם השמים לטוהר, u) אהבתי, v) כלומר הנידו לו שאני חולה מרוב . . . , w) שהשיבעתו, x) B: שהשיבעתו, y) התיכה, z) נתלים זה על זה והשיבה אל בנות ירושלים.

טוב כריח הבושם שהוא ריח מרקהת מעשה רוקח^א). ושפתותיו הם אדומים ורקיקים^ב) ובעלי ריח טוב לדמיון השושנים וריחם נורף [דלף] לדמיון המור שהוא מופלג ועובר הגבול . . . ידיו גלילי זהב. הזכיר כי אצבעות ידיו זורעותיו הם עגולים ונחמדים כאלו היו גלילי זהב. ואמרו ממולאים בתרשיש רמו ליפו^ג) הצפרנים שהם באצבעות לדמיון האבנים הטובות הנתונות על המשבצות. וידוע כי יופי הצפרנים הוא יופי גדול . . . מעיו עשת השן. ר"ל שבטנו לבן וצח לדמיון חתיכת השן. ואמר מעולפת ספירים. רמו אל בנדיו שהוא בדמות הספיר או שהיו מרוקמים או^ד) משבצים כאבן יקרה. או יאמר שבטנו תחח בנדיו היפים היו דומים לעשות של שן שהוא מעולף בספירים. שוקיו עמודי שש. ר"ל ששוקיו הם חזקים ולבנים. ועבים וחלקים לדמיון עמודי השש^ה). ואומ' מיוסדים על אדני פו רמו על יופי הרגלים ואצבעותיהם שהם יסודות השוקים והאדנים. שהם נתונים עליהם. מראיהן כלבנון. ר"ל שהוא נחמד למראה ושב^ו) הקומה לדמיון הר הלבנון שהוא הר נחמד. ובחור כארזים. ר"ל שהוא מבחר האנשים לדמיון הארז שהוא מבחר האילנות. חכו ממתקים. ר"ל הרברים שמרברת לשונו בחכו הם מתוקים מדבש ונופת צופים. וכולו מחמדים. ר"ל וכולו בכלל נחמד למראה. זה דודי וזה רעי כלומר בעניין זה הוא דודי ועל התואר הזה הוא רעי. אתם בנות ירושלים שתשאלוני מה דודך מדור. אנא^ז) הלך דודך וגו' אומרת^ח) בנות ירושלים אל הרעיה אחרי שדודך^ט) על התואר שדברת בדין השבעתנו להניד לי כי את חולת אהבתו. ועתה הגידה נא לי^י) אנא הלך דודך ואם לא תדעי אנא^{יא}) הלך הגידי לי^{יב}) אנא פנה דודך כלומר אנא יהיו^{יג}) מועדות בעת שנסע מאתך ונבקשנה גם אנהנו עמך כי אנו ניב חולות^{יד}) אהבתו. לשמע אוון. או יהיה^{יז}) אמר ונבקשנה עמך^{יח}) אנחנו בקשנו בעבור אהבתך עמך כדי שלא תחשבי כי נבקשנו לחשוק בו ונסיר אהבתו מעליך. והרעיה השיבה דודי ירד לגנו כלומר נפרד ממני וירד לגנו ששם הם ערוגות הבושם כדי לרעות בנים וללקוט שושנים והעניין שתביארו לטוב ריחו כי ריחו טוב וערב כאלו הוא רועה בנים ולוקט שושנים. ואמר אחר זה אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים הוא כאלו אמרת לבנות ירושלים שהם חברותיה אינכם צריכות ואיני חפצה שתבקשוהו עמי כי אני לבד מיוחדת לדודי ודודי ניב לא יחשוק כיא אותי ואם תרצו להכירו הוא הרועה בשושנים כלומ' הוא רועה צאנו במקום השושנים. או יאמר שריחו טוב כאלו הוא רועה בשושנים.

יפה את רעייתי כתרצה וגו' ופלגשים ויהללוה.

VI 4—

4. כתרצה. שם מדינה. וכן תמצאנה בדברי אחאב ויהן כתרצה^א). נאווה. הוא כמו יפה. איזמה. כמו איום ונורא^ב). והענין שיש אימה ממנה לכל הרואים. כנדלולת. ר"ל במהנות שהם בעלות דגלים הרבה.

a) Exod. 30²⁴, b) רקים, c) lies: ליופי, d) B liest: ספירים ומיכבים, e) יופי, f) Exod. 30²⁴, g) אנה, h) ז. l.: . . . הוא השבעתו, i) אנצב הקומה, j) אהיה, k) הגידי נא לנו אנה הלך. . . . l) הו פניו מועדת, m) הגידי נא לנו אנה, n) אנה, o) חולת, p) B: . . . עמך בענין זה כלומר ונבקש' . . . q) ? , r) Habak. 1⁷.

5. הרהיבוני. ר"ל הביאני לידי כעס וחימה או ר"ל הרהיבוני הסירו כחי וממשלתי כמו המהצבת רהב⁸. ורהבם עמל ואון⁹. או יאמר שהם חזקו ממני.

פ ש ט המקראות.

אחרי שהזכיר¹⁰ "שהלכה לבקשי¹¹ דודה ולא מצאתהו שוטטה אחריו עד שתמצאהו¹² ובראותו אותה אמר לה יפה את רעייתי כתרצה. ויש להאמין כי תרצה היתה עיר יפה ביותר ולפיכך המשיל אותה ויופיה אל יופי עיר תרצה. ועוד אמר נאווה כירושלים כלומר כעיר ירושלים שהיתה כלילת יופי משוש כל הארץ¹³. ואמי איזכה כנגדלות. ר"ל נורא¹⁴ לדמיון החיילות בעלות נישאי דגלים כי הרגלים הרבים באנשי הצבא משילות אימה ויראה על הלכבות. ור"ל שבכל¹⁵ ויאים ממנה ולמעלתה¹⁶ והולדות¹⁷ יחידה במדברות וביערים. ואין מי שיויקה כאלו יפחדו ממנה האנשים והחיות. הסיבי עיניך מננדי שהם הרהיבוני כלומר הסבו¹⁸ עיניך שהם מננדי לננדי והביטי אלי בעינין ההרור ולא כמו שעשית בעת שקראתיך שפנית אלי עורף ולא פנים ואמרת פשטתי את כתנתי איככה אלבישנה רחצתי [ער] את רגלי איככה אטפננה. כי או עיניך שלא היפונות¹⁹ לננדי הבעיסוני. או יאמר הסבי עיניך מננדי כלו²⁰ הסבי אותם אל צד אחר שלא יביטו ויראו²¹ כי לרוב יופים הם מסירים רהבי או חזקי ממני ולא אוכל להתאפק בראותי יופים ויפתעם. ושערך הוא כעדר העיזים כלומר תלתלי שערך ושערותיו נופלים זה על זה לדמיון עדר העיזים שהם נתלים זה על זה בהרים²² ושיניך הם לבנים ושויים לדמיון עין²³ הרחלים שצמרם לבן והם עולים מן הרחצה שכולם תמימות²⁴ שבאל²⁵ שיניה שהם שוות ושכולה אין בהם שאין שן משיניה נרע ונחסר או הם תואר הרחילים שהן שוות ואין שכולה בהם. וכן שיניה דומות אליהם. כפלה הרימון רקתך. ר"ל לדמיון אודם התיכת הרימון הוא אודם רקתך מבעד לקיבוץ השיעור או הצעיף המכסה עליה. ששים²⁶ מלכות כלומר הנה שלמה המלך יש לו ששים נשים מוכתרות בכתר מלכות ועם כל זה יש לו שמונים פלגשים ועלמות אחירות אין להם מספר לרבוים. ואין בכולם שידמה יופים ליופיך כי אחת היא יונתי כלומר אחת את בעולם יונתי והתמימה שלי ואתה²⁷ את לאמך כי אפי²⁸ אמך שילרה בנות יפות ביותר עם כל זה את היא המיוחדות²⁹ ביופי וברה את ליולדותיך³⁰ כלומר צחה ונקייה. ראוה בנות והם העלמות הגו³¹ ויאשרוה כלו³² אמרו והורו שהיא המאושרות³³ בנשים ליופי. וכן ראוה מלכות³⁴ והפלגשים הנזכ³⁵ שהן יפות ביותר ואמרו שהיא המהוללת וכיש שאר הנשים שהם מהמודות³⁶ בזה.

מי זאת הנשקפה וגו' אני לרודי ועלי תשוקתו.

VI¹⁰—VII¹¹

10. הנשקפה. ר"ל שהיא משקפת. או ר"ל שהיא נשקפת ממרום³⁷. ברה

כחמה. צחה לדמיון החמה.

8) Jes. 51⁹, t) Psalm 90¹⁰, u) שהזכירה, v) לבקש את דודה, w) שצמאתהו, x) Thren. 2¹⁵, y) על ההרים, f) יראו בי, e) היו טונות, d) B: הסבי, c) למעלתה וחולבת, a, b) שהכל, z) נוראה, g) ליולדתך, m) המיוחדת, n) ואחת, l) ונא' אחר זה ששים הם מלכת, k) ושב אל, i) מתאימות, h) זרחילם, o) מאחרים, r) B: מדות, p) המלכות, q) המאושרת.

11. אנו, ידע⁸ בדברי רז"ל. באיבי הנחל. בפירות הנחל⁶. כמו ואנביא שניא⁴ ונו. ותרנום פרי איבה. וכמודו עודנו באיבו⁷ או יהיה באור איבי פרהים וצמחים. וי"א שהוא המכוכר מן איבי ומן אב. הנצו⁵. העלו נצה.

12. לא ידעתי. לא הרגשתי כמו המעתיק הרים ולא ידעו⁸ עמי נדיב. הם שתי מלות. וי"א שיו"ד עמי נוסף כיוד בני אתונו⁷.

1. השולמית. כלומר את מעיר שלם שהיא ירושלים. כמחולות המתנים. מן בתוף ומחול².

2. חמוקי יריכך. כמו הלאים מן הלי וכתם⁸ שעניינו תכשיט. ובא מן חלי הלאים כמו מן צבי צבאים ומן עדי עדים. אומן. תרגום חרש וחושב ורוקם⁶ נגר ואומן וצייר.

3. שררך. טבורך כמו רפאות תהי לשורריך⁶. ואונו בשררי בטנו⁴. אנן. מן וישם באננות⁶. והוא כלי ענול דומה למזרק. הסהר. תרגום ירח סיהרא⁷. וכן הסהרונים היו תכשיטי⁸ דומה לירה. המזג. ידוע מדברי זיל⁶ ומוזנות¹ לו את הכוס⁶⁹. סוגה. פעולה מלשון רז"ל ועשו סייג לתורה⁷⁰.

5. כמדל השן. הוא שן הפיל או נהיה מן שן על סלע ומצודה⁴.

6. ככרמל. ר"ל כמו הר הכרמל. או יהיה כרמל שם למין אחד ממני הצבעים. וכן בדברי הימים וכרמל עם ארנמן¹ (71). ודלת ראשך. מן בצל דליותיו¹¹ ולפי שיחלקו שער ראש האשה לשני חלקים ויעשו כל אחד מהם לדמיון העבותים¹² או שרשרות והם כמין שתי חתיכות עץ עבים קורא כל אחד מהם דלת ראש. ואמר שרמותה וצבעה כצבעה ארנמן. ובלשון ישמעאל דלת הוא קצת השער. ברהטים. כמו בהרהטים⁹ בשקתות המים⁸. והם מקומות עשויות להתחבר⁹ שם המים.

9. אוזחה. על משקל אומרה. בסנסיניו. אין לו דומה⁷. והם הענפים העליונים ששם הפרי.

10. למישרים כמו יתהלך במשרים⁸ והוא תואר היין. דובב. הוא מעניין דבור. ואולי כי דבור¹ נגזר ממנו.

11. תשוקתו. ר"ל חשקו ותאותו מן ואל אישך תשוקתך⁴.

פ ש ט ה מ ק ר א ו ת .

מי זאת הנשקפה אחרי שהוכיר כי הרעיה בקשה את דודה עד שמצתאהו. והוא שבח אותה ואמר מי זאת הנשקפה כמו שחר כלומי היתה אומרת הרעיה אל הדוד כי בבקשה אותו ולכתה¹¹ הנה והנה למוצאה¹² להתחבר עמו כל מי שהיה

⁸ Hi. 9 ⁵, x) ר"ל העלו . . . Hi. 8 ¹², v) Dan. 4 ¹⁸, u) ואנבה שניא t) ידוע ⁸ y) Gen. 49 ¹¹, z) Ps. 150 ⁴, a) Prov. 25 ¹², b) Exod. 35 ²⁵, c) !למדך ; Prov. 3 ⁸, על (א, א) מנו ¹, רז"ל ², תכשיטים ³, סהרנא ⁴, f) lies: Exod. 24 ⁸, e) Hi. 40 ¹⁶; (בשרידי); d) מן (o) עבותים ¹¹, Ez. 17 ²³, m) !וארנמן ורמל יבין ¹² II. Chr. 3 ¹⁴, l) Hiob 39 ²⁸; שן . . . הדור B für ¹ B) Prov. 23 ³¹, s) B) דמך במקרא : B) ר, להאסף : q) Gen. 30 ³⁸, p) ברהטים למאאתו פרי לתחבר ¹¹, v) הלה, soll heißen : ו, לכתה : B) u) Gen. 3 ¹⁸, d) דבה,

רואה אותה היו תמיה ואמר מי זאת היא הנשקפת ומשפעת אור לכל סביבותיה לדמיון השחר שפורש כנפי אורו ומוהיר הנה והנה, או יאמר מי זאת שהיא נשקפת מאחרים שהכל מביטים ביופיה ונהנים בראות' כמו שיהנה האדם בראותו אור השחר. יפה כלבנה. ר"ל שהיה יפה לדמיון הלבנה וברה וצחה לדמיון החמה והיא איומה ונוראה שהכול יריאים ממנה כמו שייראו מן ההיילות שהם בעלות דגלים או שהיא נראה כאלו היה להכרתה היילות בעלות דגלים. ואני הייתי משיבה לשואלים אותי מי זאת הנשקפה כמו שחר. אל גנת אנו ירדתי וגו' כלו' אני הולכת לראות מעשי אשר בשדה ובכרם ובגן (w) כדי לראות פירות הנחל. ואם פרחה הגפן ואם פתח הסמדר ואם הנצו הרמונים וכאלו התנצלה אל הרואים אותה הולכות (x) לבדה הוי' לעיר והיא כלילת יופי משוש כל הארץ ואמרת להם אין הליכתי לדדוק דברי חשק רק לראות פירותי אשר בנן אם יצליחו אם לאו. (ע"ל ידעתי נפשי וגו' כלו' מרוב מרוצתי ותאותי להגיע עדיך) (y) לא הרגשתי בנפשי עד שנפשי והיא תאותי והשקי שמתני רצה והולכת כהפוזת לדמיון מרכבות. עמי נדיב כלומי' לדמיון מרכבות הנדול שיש בעמי או לדמיון מרכבות נדיבי עם שהם רצים בחזקה או יאמר לא הרגשתי מרוב תאותי להגיע עליך עד שנפשי והיא תאותי היא הביאתני (z) לעבור דרך מרכבות אנשים נכבדים ונדיבים שאין דרך האשה לעבור ביניהם. וכל הרואים היו צועקים אחרי ואמרו' שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך כלומר שובי שובי שאנו חפצים לראותך. ואני הייתי משיבה לאותם האומרים שובי שובי ונחזה בך מה תחוו בשולמית במחולות המחנים כלומר מה אתם רוצים לראות בשולמית שיצאתם כולכם לראותי ואני עוברת ביניכם כאשר תצאנה שתי מערכות במחולות לקראת המלך והוא עובר באמצע בין שתי המערכות או יהיה אומרו מה תחוו בשולמית כלו' הייתי אומרת (b) מה תרצו לראות את [שאני] השולמית עתה שאני הולכת כחפות (c) ובלתי מקושטות (d) בתוך מחמת (e) מעלמות והיו מערכות לבני (f) אדם הנה והנה לראות שאו היו יכולים לראות בי הדורי ויופי שלא יוכלו לראות בו (g) עתה והיו אומרים לו מה יפו פעמים בנעלים וגו' חמוקי יריכך הם מכוסים בבגד מצוייר במיני הלאים מעשה ידי אומן. וכל אלה הפסוקים הבאים אחר זה עד אני לדודי ועלי תשוקתו הם דברי הרעיה שהיא (h) מספרת לרודה שהרואים אותה היו מספרים בשבחיה ואומרים לה מה יפו פעמך חמוקי יריכך שדרך אגן הסהר וכל ההדורים הנני וכל אחד מהרואים היו אומרים אמרתי אעלה בתמר ואחזה בסנסיניו. וכיצא בזה אמרתי להם. אני לדודי כלומר אני מיוחדת לדודי (i) והושקת בו וכן הוא חושק בי ותשוקתו היא עלי כמו שתשוקתי היא עלי (k) גם נכון לומר כי מפסוק מה יפו פעמך וגו' והם דברי הדוד ולא דברי הרואים אותה וחזר הדוד מדבר [אותה] עם הרעיה. ואמר לה מה יפו פעמך

לאותם שהיו אומרים לי שובי (u), הביאני: B: a, עליך (z), ואמר' אחר זה (y), הולכת (x), ובגן: B: w) מקושטת כמו שהייתם רואים כי נעים שהייתי מקושטת בתוך מחול: B: e) d, כחופות (c), שובי מה . . . לא להם ולא לכל שיהיה. ועלי: B: i), המספרת: B: h), לראותם עד עתה: B: g), בני אדם (f), העלמות או יאמר: B: k), תשוקתו ור"ל ועלי חובה לבקש חשק ותשוקתו או יאמר אני מיוחדת לדודי ותשוקת . . . אני חושקת בךדי והייתי חפצה שתהיה עלי תשוקתו כמו שתשוקתי היא עלי

בנעלים בת נדיב כלו' מה יפו הליכתך וחמוקי יריכך הם כמו חלאים פי' ¹⁾ דבוק הירך ²⁾ הוא כמו חלאים והעניין שהמקום ³⁾ דבוק היריכים בנוף ⁴⁾ היא רחבה שהוא יופי באשה. ובלבד שיהיה הרוחב נערך או יאמר שסתרי יריכה מכוס' בבגדים מרוקמים מעשה ידי אומן. ושררך והוא שבורך ענול לדמיון אגן הסהר כלומר ענול כדמות מזרק ולבן לדמיון הלבנה. ואמר אל יחסר המזג כלומר אעפ"י שאמרתו שהוא לדמיון הלבנה במלוא' יש לה מעלה על הלבנה ⁵⁾ תחסר וזאת לא תחסר. ויש מפרשים שרך אגן הסהר שתהיה אזור בשרירה והוא החגור שעל מתניה והיה בה דמות הסהרונים. בטנך ערמת חטים כלומר עבה מלמטה ודקה מלמעלה. ואמר סוגה בשושנים. ר"ל כי הערימה הזאת והוא הדבר הנמשל להערימה ⁶⁾ לא היתה ניראית כי היתה סוגה בשושנים והעניין שהיו השושנים סביבותיה כלומר שהיתה מכוסה בבגדים נכבדים ויפים ואדומים וריחם כריח השושנים. שני שדיך כשני עפרים כלומר שוים וריחם טוב כשני עפרים תאמי צביה ואולי כי המשיל שדיה לעפרים בעבור שדרכם לך ⁷⁾ בקומה וקופה וראשם תמיד למעלה ורמו כי שדיה לא נפלו עדיין ולא נטו ליפול והיו בולטים כדרך דדי הבתולה. צוארך כמגדל השן. ר"ל צוארך גדול ולבן וצח לדמיון מגדול ⁸⁾ שן הפיל. ואולי כי היה בירושלים מגדל של שן. ⁹⁾ הירוע כהיא הידיעה. או ר"ל צוארך לדמיון המגדל הבנוי על אחד משיני הסלעים. עיניך ברכות בחשבון ר"ל יפיות ¹⁰⁾ לדמיון הבריכות שהיו בעיר השבון על שער בת רבים. והוא מקום ידוע שם. ואפך הוא כמגדל הלבנון שהיה מגדל שוה בלא עוות והוא מני האף ובעבור שהיו בלבנון מגדלים אחרים אמר כאותו המגדל הידוע שהוא צופה פני דמשק או יאמר אפך נותן ריח טוב לדמיון המגדל שהיה בתוך היער ¹¹⁾ הלבנון שציצי ¹²⁾ היער הלבנון ופרחיו נותנים ריח טוב ומצורף אל זה שהוא רואה פני דמשק שהוא מקום גנות ¹³⁾ הר הכרמל שהוא מלא אילנות. או יאמר כי צבע ראשה דומה לצבע הכרמל והוא צבע מהצבעים שהשיעור שהוא על אותו הדמות הוא נאה ביותר. ודלת ראשך והם שרשרות השיעור הם כצבע הארגמן ¹⁴⁾ אורך ¹⁵⁾ ברכות הארגמן. ואמר מלך אסור ברהמים. ר"ל לרוב יופי שערך המלך היה מתאוה ליהיות אסור וקשור בחבלי שערך וקרא שרשרות שערה רהמים בעבור שהם עבים וגדולים מלשון רהימי ביתו של אדם. ויימ כי המלך רמו על ¹⁶⁾ הראש שהוא כמלך ¹⁷⁾ לנוף. ודמה שערה שהוא יורד זה תחת זה כדמות המים ברהמים והעניין שראשה הוא קשור בשיעור דומה לירידתו זה תחת זה למים הנגרים ברהמים בשקתות המים. ¹⁸⁾ מה יפית ומה נעמת כלומר נאה ¹⁹⁾ אהה יפה מראה וכמה את נעמה במידותיך את שאת אוהבת להתענג בדודך. או יהיה אם ארבה שם החשק והוא אמר פנים בפנים אל האהבה ואל החשק [והיה אמר פנים בפנים אל] מה יפית ומה נעמת אף האהבה בעבור התענוגים שימצא אדם כך. ואמר כן כי אין תענוג לנפש ולא דבר נעים כמה ²⁰⁾ החשק.

ללך ¹⁾ לעיימה B: ²⁾ כי הלבנה תחסר B: ³⁾ בנופה, ⁴⁾ שמקום, ⁵⁾ כנף, ⁶⁾ מ, ⁷⁾ ר"ל, ⁸⁾ פי' B für ⁹⁾ . . . ופרחים. ¹⁰⁾ שיעני יער לבנון, ¹¹⁾ יער הלבנון, ¹²⁾ יפיות, ¹³⁾ צוארך כמגדל השן, ¹⁴⁾ מגדל, ¹⁵⁾ בקופה, או דך, ¹⁶⁾ וריחם נמשך עד אותו המגדל. ואמר אתר זה ראשך עליך ככרמל. כלומר ראשך מלא שער לדמיון, כמו החשק, ¹⁷⁾ כמה את יפה, ¹⁸⁾ ואמר אתר זה מה, . . ., ¹⁹⁾ מלך, ²⁰⁾ אל, ²¹⁾ כ.

ע) זאת קומתך דמה לומר כלו' קומתך ישרה לדמיון קומות¹⁾ אילן התמר ושדיך
 הן לדמיון אשכולות התמר. אמרתי כלבי אעלה בתמר וגו' כלומר [אמרת] כלבכי
 מתאוה אני לעלות באילן התמר כלומר להתחבר עמה שהיא דומה לאילן התמר
 ולאחוז בשדיה ולריח בריח אפה שהוא כריח תפוחים רכים מקופים²⁾ שריהם גדול.
 ואמר ויהיו נא שדיך כאשכלת³⁾ [הגפן] ריל והייתי הושב שני שדיך כאלו היו
 אשכולות הגפן והייתי אוכל אותם. והכך הוא הריר שתחת הלשון. הולך לדודי
 למישרים ריל כלומר יחשבוהו הדודים והם החושקים כאלו הוא יין הטוב שהוא
 מתהלך במישרים וירחיש הישן כי ישמח הנפש. עיב הם דברי הדוד. והרעיה
 השיבה אני לדודי ועלי תשוקתו כלומר אתה ספרת הדודי⁴⁾ יופיי אני וכל יופיי
 והדודי הם בעבורך שאתה דודי וכולם נתונים המה לך והייתה⁵⁾ חפצה שכמו
 שתשוקתי עליך תהיה עלי תשוקתך.

VII¹²—VII

לכה דודי נצא השדה וגו' עד שתחפוץ את דודי.

12) ריל אוהבי.

14) הדודאים. יא שהם צמחים כדמות צורות אדם או הם פרחים וצמחים

נותנים ריח טוב.

2) תלמודי. התיזו לנקבה שלא בפנים³⁾ וישב אל האם או ישוב

לנוכה אל הדוד. מעסים רמוני. היווד [היווד] במלת רמוני נוסף. וריל מעסים

רימון. או בא בחסרון המים ועניינו מעסים רמונים או יהיה היווד יוד הכנוי וריל

מעסים הרמון שלי. או יהיה היווד יוד היחס כיווד ישראלי עברי וענינו מעסים

רמוני כלומר של רמון. ופי' עסים מיץ או יין מתוק כמו על עסים כי נכרת

מפיהם²⁾.

פ ש ט ה מ ק ר א ו ת :

אחרי שאמרה הרעיה אני לדודי ועלי תשוקתו אמרה לדודה נלכה⁹⁾ דודי

נצא השדה כלומר לא נסור אל עיר כי לא נוכל להראות חשוקינו רק נצא השדה

ונלכיה לילה אחת באחת מן הכפרים כדי שנוכל להשכים בעלות השחר ונלך

בכרמים במקום שיהיה שם ריח טוב ומתוך כך נראה אם פרה¹⁰⁾ הסמדר ואם הנצו

הרימונים ויניע לנו ריח טוב מהם ושם אתן את דודי לך ריל אוהבי. ואפשר כי

אמרו נראה אם פרהה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים רמו לענין אחד שכוונה

לומר דרך משל בדרך מוסר וכבוד כי היא באה בערי עדיים כלומר הניעה אל

הבחרות שדים נכוננו שערה צמח והיא בתכלית השלימות מוכנות⁹⁾ אל חבור הזכר.

ולפיכך אמרה בדיותנו שמה אז תראה כי הגפן פרהה כלומר אני שאני כנפן פוריה

הוצאתיה פרה¹¹⁾ בי נצצי הבחרות ונצצי החשק והאהבה ורמוני והם שדי נכוננו

ובדיותנו שם אתן את דודי לך ונתחבר יחד ואז תראה שוודאי⁸⁾ יתנו לך ריח טוב.

ועל פתחינו. ריל ובהתחברות פיך¹²⁾ ופיך שהם פתחי פינו נמצא עריבות ותענוג

דודי 1) והייתי k) הדודי i) אשכולות הגפן h) מקובצים B: g) קימת f) ואמר אחר זה זאת . . . o)
 וניאו B: z) סוכנת q) פרהה הגפן פתח הסמדר p) לכה Joel 1 5, o) למנים B: m) ריל אוהבי
 פי ופיך t) שוודאי s) כי

כאלו יהיו שם כל¹⁾ מגדים שהם²⁾ פתחי³⁾ נתעננ בכל מני⁴⁾ תענוג. ואמר חדשים גם ישנתי⁵⁾. ר"ל תענוגים חדשים ששמתי בלבי מוסף⁶⁾ על התענוגים ישנים⁷⁾ שיהיו לנו בעת שהתחברנו יחד שצפנתיים והסתרתים בתוך לבי בעבורך והסכמתי לעשותם עמך דודי ולא עם אחר. מי יתן⁸⁾ כאח לי. אומרת הרעיה אעפ"י שיהיה לנו זה התענוג בעת שנתחבר יחד באחד מן הכרמים כל זה אינו שוה לי⁹⁾ כי הייתי הפצה לעשות כן תמיד ולא יבוו לי בני אדם. ולפיכך אמרה מי יתןך כאח לי כלומר מי יתן ותבא שאלתי שיתןך הזמן כאח לי ולא אמר מי יתן אח לי רק כאח כלומר מי יתן ויהשבו האנשים שתהיה לי אח ויחשבוך כאלו ינקת שרי אמי שבעת שהייתי מוצא אותך בשוק הייתי נושק אותך בפרהסיא ולא הייתי לבו על זה בפני בני אדם. ולפיכך אמר כאח כי אם היה אחיה ממש לא יהיה השק ביניהם וטעם גיב בענין זה כלומר אמצאך בהוין אשקך ולא ימחו בידי אלא שאפ"י כלכם לא יבוו לי. ואמרה אחר זה אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני כלומר אם היו הושבים הכל שהיית אחי הייתי נוהגת אותך והייתי מביאה אותך בפרהסיא אל בית אמי לעיני הכל. וגם אמי היתה מלמדת [אותי] לעשות הפצך אם הייתי מקצרת בדבר מדברי החשק ואז הייתי משקה אותך מיון הרקק ר"ל בין המורקק במיני בושם וממתק יין רמוני. ואם המים במלת יין תחת יותר יאמר אשקך דבר שיערב יותר ממה שיערב יין הרקק והוא רמוז אל דעת הגאון אל הריר שתחת הלשון. ומעסים רמוני רמוז למה שהזכירה למעלה הנצו הרמונים שהם השדים והזכיר שני אלו העניינים כי שניהם תכלית תענוג החושקים. גם נוכל לומר שאמר אנהגך אביאך וגו' ר"ל הייתי מבקשת ממך שתלמדני תהבולה וסבה באיזה עניין אנהגך אביאך אל בית אמי ולא ניהיה לבו. ואמר שמאלו תחת לראשי. ר"ל ואז היינו מתחברים יחד ויהיה שמאלך תחת לראשי וימינך תחבקני או הוא ספור שמודיע התחברותם יחד. וקצר הכתוב כמו שקצר בהתחברותם הראשון שאמר¹⁰⁾ יבא דודי לנו וגו' ולא הזכיר בואו לנגה רק הודיע שכבר בא באמי באחי לגני אהותי כלה אריתי מורי וגו' וכן העניין הנה שקצר ענין התחברותם ונרמו הדבר מאמרו שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני והיא משבעת בנות ירושלים שלא יעירו ע"י אחרים ולא יעוררו הם בעצמם דבר להפריד האהבה¹¹⁾ אשר ביניהם בעוד שתחפוץ האהבה והידירות לשכון ביניהם. גם אפשר לומר בעבור ששנה הנה ואמר מה תעירו ומה תעוררו ולא אמרה אם תעירו ואם תעוררו כאשר אמרה למעלה שיהיה עניין הפסוקים¹²⁾ כן כלומר ראו בנות ירושלים שהשבעתי אתכם פעמים אהירות שלא תעירו ולא תעוררו כלומר שלא תפסידו אהבתינו רק מה שתעירו ע"י אחרים ומה שתעוררו יהיה להעיר האהבה בינותינו ולהדשה¹³⁾ שאהבתינו [רק מה שתעירו ע"י אחרים כפי שאהבתינו] תחפוץ להתקיים ולעמוד לנצח או רצתה להלעיג מהכרותיה שאמרו לו אנא¹⁴⁾ פנה דורך ונבקשנו¹⁵⁾ או אמרה כן לאותם שהיו משתדלות על דבר השק ואמרה להם השבעתי אתכם בנות ירושלים להגיד לי מה תועלת לכם

גם 3) או יאמר על פתיח נתעננ בכל מיני תענוג 4) x) שהם נותני ריח טוב 5) כל מיני מגדים 6) המסק 7) והידידות 8) B: שאמרה 9) Easth. 5 12, c) מי יתןך 10) ישנים 11) נוסף 12) ישנים 13) ובקשנו עמך 14) B: 15) כפי שאהבתנו 16) B: 17) כפי שאהבתנו 18) B: 19) אנא פנה 20) כפי שאהבתנו 21) B: 22) ובקשנו עמך

במה שתעירו השוקים ותעוררו אותם לבקש אהבתכם הכל הוא הבל ורעות רוח
עד שתחפוץ האהבה לשכון בין החושקים. והענין שסיכמו שניהם על החשק
כאשר קרה לי עם השוקי כענין שוא לכם משכמי קום מאהרי שבת^ה.)

מי זאת עולה ונוי בוז יבוזו לו.

VIII 5—8

5. מתרפקת. אין לו דומה¹ במקרא ופי' בו לפי ענינו מתחברת⁷²).
וכן הוא בלשון ישמעאל. ולפי דעתי שמלת מתרפקת היא כמו מתפרקת. והענין
שהיא משברת וממיתה^מ בעבור אהבת אותה² דודה. ולפי הפי' הראשון יהיה
על במקום עם כלו מתחברת עם דודה. ולפי הפי' השני יהיה על כמשמעו כלו
משברת על אהבת דודה. עוררתך. ר"ל העידותיך או יחרתך מן הולך עירי³.
הבלתך הוא לשון הריון כמו הנה יהבול און⁴. או יהיה ענינו ענין הלידה
והוא⁵ נגזר מן הבלי יולדה⁶. ילדתך. ר"ל אותה שילדה אותך.

6. רשפיה. ר"ל נחליה. שלהבת יה. נחלקו אנשי המסורת אם הם שתי
מלות או אחת. והקרוב אל הדעת שהם שתי מלות וסמיכת השלהבת אליה⁷ הוא
להפליג הענין כמו כהררי אל⁸. נפתולי אלהים נפתלתי⁹ וכיצא בהם. והכוונה
בכולם להפליג הענין. והשיין במלת שלהבת שורש וכמוהו להבת שלהבת ותרני
בלבש¹⁰ אש בשלהוביתא אשתא. והיא מלה מרובעת כמו¹¹ ארבע אותיות.

פ ש ט ה מ ק ר א ות.

אחרי שהתחברה עם דודה והשביע¹² בנות ירושלים שלא יעירוה חזר הדוד
לשבח אותה ולהפליא על עוצם חשקה בהיותם מתחברים יחד בכרם. ואמ' מי זאת
עולה מן המדבר כלומר הנהיה כדבר הגדול הזה או הנמצאות לעולם נערה שהיא
ממיתה¹³ עצמה על אהבת עצמה¹⁴ דודה כאשר עשית אתה. והנערה¹⁵ השיבה
תחת התפוח עוררתך כלומר בעבור ריחך שהוא כריח התפוחים¹⁶ יחרתך מבין
שאר אנשים ובעבור היות ריחך כריח התפוחים יראה ששמה נועברה אמך ממך
ושם ילדה אותך אותה שילדתך. גם נוכל לומר¹⁷ אמר מי זאת עולה מן המדבר
הם דברי הרעיה שבעוד שהיא שוכבת עם דודה בכרם אומרת כן לדודה. מי
זאת עולה מן המדבר. כלומר הראיתה לעולם נערה שעלתה מן המדבר תבקש¹⁸
להתחבר עם דודה כאשר אני עשיתי מרוב אהבתך¹⁹ ובהיותנו שוכבים הנה בכרם
תחת אילן התפוח עוררתי²⁰ לומר דבר זה כי להיות ריחך כריח התפוח יראה שתחת
התפוח ילדה אותך אמך ושם נתעברה ולכן היה ריחך כריח התפוח או יאמר תחת
התפוח עוררתך רק בעבור אילן התפוח כי כמדומה לי שלא נתעברה אמך ממך
ולא ילדה אותך רק תחת אילן התפוח ולכן ריחך כריח התפוח. וכן אמרה לו
בתחילה כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים והייתי מתאוה וחומדת לשבת אצלו

1) Ps. 127², 1) B: רמין; 2) ... את עצמה בעבור. 3) z. str. 1, 4) Gen. 15², 5) Ps. 7¹⁵,
6) B: בלבה, 7) B: התפוח, 8) והרעיה השיבה, 9) B: B fällt, 10) B: עשיתי אני מרוב אהבתי אותך, 11) B: ותבקש, 12) ... לומר כי אמר ...
13) B: תחת, 14) Hos. 13¹⁸, 15) lies: אל יה, 16) Ps. 36⁷, 17) Gen. 30⁵, 18) B: בלבה, 19) B: מתעברה, 20) B: ארבע. . . .
העירוחך B dafür, 21) עשיתי אני מרוב אהבתי אותך, 22) B: ותבקש, 23) ... לומר כי אמר ...

בצלו וליהיות שמאלו תחת לראשי והוא אמר ⁸) בצלו המדתי וישבתי וגוי ועתה שמני כחותם על לבך כלומר הדביקני על לבך כהדבק החותם על דבר הנחתם בו כהדבק הטבעת אשר בו ⁹) החותם אל האצבע. ואוי כחותם על זרועך. ר"ל הדביקני כחותם אל ¹) לבך ואני על זרועך כטעם שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקיני. כי עזה כמות אהבה ר"ל חזקה ומנוצחת היא האהבה שאהבתיך ונלאתי לכלל ולא אוכל ואמר קשה כשאול קנאה ר"ל ²) להתחבר עמך סלה. ושתהיה אחה השוקי לעולם כי קשה לדמיון השאול והקנאה שהייתי מקנאה אם היית נותן חשקך באחרת. ורשפיה של אהבה שאהבתיך הם רשפי אש בוערת ¹) בלבי כמראה הלפידים ולדמיון שלהבת יה כלוי שלהבת הזקה ומופלגת ¹⁰). מים רבים לא יוכלו לכבות ¹¹) האהבה. כלומר אנשים ויבם מתכוונים להפריד אהבתינו והם לא יוכלו לכבות אש חשקיני ואפי' אם יעברו לדמיון מים כבירים שוטפים לא ישטפו אהבתינו כלומר לא יזוזה ממקומה כי אהבתינו היא עיקרית ועצמית ולא תפרד לעולם בעבור ששנינו הסכמנו על זאת האהבה ואם אין זה שלא יסכימו החשק והשוקתו בענין האהבה אם יתן איש הרוצה בחשק חשוקתו את כל הון ביתו כדי לקנות בו חשק חשוקתו בוו יבוזו לו כלומר לא יועילו בדבר כלום אם לא יסכימו שניהם בענין האהבה כאשר הסכמנו אני ואתה אדרבה בוו יבוזו כלומר ילעינו ממנו האנשים כי לא יצליח ¹²) חשקו ולא אל התכלית אשר יכוין ממנו או יהיה אמר אם יתן איש את כל הון וגוי בענין זה כלומר החשק הוא כ"כ דבר עצום וחזק שהוא עז כמות ומים רבים לא יכלו לכבותו ונהרות לא ישתפוהו ¹³) וראוי לכל אדם שימכור עצמו למות ויסתכן בנפשו בעבור [העשק] החשק עד שאם יתן איש מן האנשים ¹⁴) כל הון ביתו ולא ישאיר לצורך מחייתו כלום בעבור דבר האהבה וחשק ¹⁵) בוו יבוזו לו אם לא יסכן עצמו בעבור החשק כי החשק הוא דבר שראוי ¹⁶) שיבזבו האדם עליו ¹⁷) כל ממונו ¹⁸) בלבד אלא גם נופו עד שאם ימצא איש שיבזבו את כל הון ביתו בעבור דבר האהבה והחשק ¹⁹) ולא יסכן נפשו בעבורה יהיה ללעג בעיני החושקים או כוונה ²⁰) לומר כי ²¹) חשקה בדודה ולא באחר ואמרה לו כי מים רבים לא יוכלו לכבות את ²²) האהבה אשר בינה ובין דודה ונהרות לא ישטפוהו עד שאם ימצא איש שיתן לי ²³) כל הון ביתו כדי שאחשק בו ואבקש אהבתו לא יניע אל מבושקו ²⁴) ולא יקנה בזה רק הקלון והבזו כי לא אתן לא ²⁵) חשקי מה ²⁶) שבזבו כדי לקנות ²⁷) יבוזו לו האנשים כי לא יצליח במה שכוין.

אחות לנו קטנה וגוי ²⁸) במוצאות ²⁹) שלום.

VIII 8-

8. שידובר בה. ר"ל ביום שידברו האנשים בנגותה כמו ותדבר מרים ואהרן

8) ואמר אתר זה מים . . . (מ), בוערת 1), רצוני להתחבר 2), על לבך 1), שבו B: ¹¹) כשהוא אמר B: ¹²) שיבזבו עליו האדם ¹³) דבר ראוי ¹⁴) החשק ¹⁵) פא כל הון ¹⁶) ישתפוהו ¹⁷) יציל' B: ¹⁸) את האהבה ¹⁹) fehlt, ²⁰) כי היא חשקה ²¹) או ר"ל B: ²²) החשק בלבד ²³) כל מסונו ולא מסונו בלבד B: ²⁴) לקנות אהבתי ²⁵) ומה ²⁶) וזו ²⁷) מבושק: ²⁸) את כל ²⁹) עד כמוצאת ³⁰)

בְּמִשְׁחָה (g). כִּי כָל דְּבוּר שֶׁהוּא לִנְנָאֵי יבֵא (h) קְשׁוּר עִם בֵּית אוֹ יֹאמֵר בְּיוֹם שִׁיחְבֵּר (י) [כֹּה] מֵעֵינֶיהָ וּמֵאֲדוּרֶיהָ (k).

9. טִירַת כֶּסֶף. רִ"ל אֲרַמּוֹן וּבִירָה חֻקָּה מִצּוּפָה בְּכֶסֶף. נִצּוּר עֲלֶיהָ מִלְשׁוֹן צוּרָה כִּמוֹ וַיִּצְוּרוּ וַיִּמְנְעוּ (l) אוֹ מִן וְצִרַת עֲלֶיהָ (m).

10. בְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם. לְשׁוֹן נִקְבָּה עַל מִשְׁקַל מֵהַ הַיּוֹצֵאת הַזֹּאת (n) הִיא (o) הַיּוֹצֵאת אֵלֶּף (p). וְשׁוֹרֵשׁ הַמֶּלֶה מִצֵּא וְנִעְלָמָה הָאֵלֶּף כִּמְנַהֲגוֹ (73).

פ ש ט ה מ ק ר א ו ת :

אחרי שהתחברה הרעיה עם דודה היתה מספרת לדודה בהיותה מתעלסת עמו באהבים (q). אחות לנו קטנה כלו' אחד מבני אמי חשד אותי ואמר לאחיו יש לנו אחות קטנה ששמטה (r) נוטרה הכרמים והיא היתה באותה הזמן קטנה ושידם (s) לא היה (t) לה ועתה הגדילה והיא ראויה ליהיות לאיש ויבקשוהו (u) בני אדם לאשה. ועתה מה נעשה בעניין אחותינו ביום שידובר בה כלומר בעת שידרשוהו בני אדם לקחתה להם לאשה או יאמר מה נעשה בעניין אחותינו ביום שילענו ממנו בני אדם אם לא (v) תוכל להנשא מפני שיחשדוהו (w) בני אדם ויהשבוהו לזונה ואם שתנשא ולא תמצא בתולה ויאמרו האנשים בנותה אם חומה היא הוא תשלום דברי אחיה שהיו אומרים עליה אם אחותינו הוא (x) כלומר ישחיה בתולה כאלו חומה מוקפת עליה (y) שהיתה עומדת חוקה כחומה שלא יצא לענ עליה שהיתה לאיש. נבנה עליה טירת כסף כלומ' נבנה לכבודה לנשואיה (z) ארמון נכבד ונעשה לה חופה נכבדת מצופה בכסף לשי' כבודה. או יהיה טירת כסף מגורת נכספה. גם כלתה נפשי (a) כלומר טירה נחמדת שלב האדם נכסף לראותה והעניין שנכבד (b) כבוד גדול ונקנה לה הקשורים הראוים לכלה. ואם דלת שכבר נפתחה נצור [נצור] עליה לוח ארוז (c) כלומר תמורת ארמון נכבד וטירה נכבדת נעשה לה צורת חופה פחותה ונכות לא עשויה מכסף רק מלוח ארוז והלוח מארו הוא חלק מהטירה והארוז (d) פחות הכסף (e) או יהיה באור נצור עליה לוח ארוז כלומר נביאה במצור ונסגור בעדה שלא תיראה ובלוח ארוז שהוא חוק ותקיף הפך טירת כסף שכל הרואה טירת כסף (f) יבא לראותה. ע"כ דברי אחיה ואני השבעתי להם או לאומרים לי דבריהם (g) אני חומה (h) כלומ' הם אמרו בעדי אם חומה נבנה עליה טירת כסף דעו אחי או ידעו אחי שאני שמרתי את עצמי כאילו חומה מוקפת סביבותי. ואעפ"י שהייתי נוטרה את הכרמים בתולה אני ושדי (i) כמגדלות ואעפ"י ששדי נכונה בתולה אני. או הייתי בעיני החושר אותי או בעיני אחי כמוצאות (k) שלום כי בתחלה נהרו בי ועתה מצאתי שלום עמהם. ואמר ושדי כמגדלות אין המכוון מן המאמר שיהיו גדולות יותר מן הראוי רק עניין המאמר הוא שהם גדולות

g) Num. 12¹, h) בא, i) z. le-en, שדי בר, k) B: ומצותיה, l) II. Reg. 12¹⁴; ויצרו וימנו, m) Dt. 20¹², n) Sech. 5⁵, o) p) העיר היוצאת אלף; Am. 5⁸, q) B: באהבים עמו; r) lies: היא חומה, s) ששמטה, t) חיו, u) ויבקשוהו, v) שלא תוכל, w) שיחשדוהו, x) B: היא חומה, y) B da-lur: הכסף, z) B: כמגדלות, a) B: כמגדלות, b) Ps. 84², c) B: כמגדלות, d) לוח ארוז, e) והארוז, f) B: הכסף, g) B: דברי אחי, h) B: כמגדלות, i) B: אני חומה ושדי כמגדלות, j) B: דברי אחי, k) B: כמגדלות.

ונערכות לפי גודל נוסף וזמנה. ואעפ"י שהיא גדולה ושדיה נכונה היא בתולה. ואמרה ושדי כמגדלות. ר"ל כמגדלי החומה ואחר שהיא כחומה ושדיה הם כמגדלות שעל החומה הנה שדיה נוטים אל הקטנות או הם נערכים אל גופה. או תאמר כאילו תתנצל לאחיה על גודל שדיה ותאמר להם אני חומה כלומר נופי הוא גודל ולזאת הסבה שדי הם גדולות ¹⁾ (כמגדלים כי הם נערכים אל גודל גופי אז רפתה רוחם מעלי והייתי עמהם כמוצאת שלום לא מצאת שלום לגמרי כי עדיין היו יריאים פן מועכו שדיה.

כ ר ס ה י ה ל ש ל מ ה ע ד ס ו פ ²⁾ הספר.

ל פ י ³⁾ פ ש ט ה מ ק ר א ו ת .

יאמר כי אומרת הרעיה אל הרוד ראה כמה הוא גדול ועיצום חשקי בכך שהנה שלמה והוא מלך ישראל היה לו כרם אחד נכבד וגדול כבעל המון והוא שם מקום שם כרמים רבות ואילי כי רוב המון עם ⁴⁾ היו נכספים שיהיו להם שם כרמים רבים שם למעלות ⁵⁾ המקום ההוא ⁶⁾. בעל המון. ואעפ"י שהיה מלך זרול וחושק לא חישש להתענג עם חשוקתו בכרם ההוא רק הלך אחרי הבעע וכמו שהיה לו לפי ⁷⁾ להתעלם שם באהבים הוא לא עשה כן רק נתן את ⁸⁾ הכרם לנוטרים כלומר השכירים ⁹⁾ לעובדים ולשומרים לעבדו ולשמרו וכל אחד מן הנוטרים היה מביא לשלמה בשכר פרי הכרם שהיה עובר ולוקח הפרי לעצמו אלף כסף ושלמה היה בוחר באותם האלף כסף שהיה מקבל מכל אחד מן העובדים יותר מהיותו ¹⁰⁾ מתענג שם עם חשוקתו אמנם אני רעיתך לא עשיתי כן ¹¹⁾ אני חושקת מן הכרם דבר יותר נכבד כי כרמי שלי כעבור היותו ראוי לנוח שם דודי ולהתעלם שם באהבים הנתתו לפני כל ¹²⁾ בעצמי ¹³⁾ ולא נתתו לנוטרים ¹⁴⁾ אחירים. וחזרה ואמרה כי היא מלענת על שלמה. האלף לך שלמה כלומר קח אתה שלמה האלף כסף שלך מיד כל אחד מן ¹⁵⁾ הנוטרים לרצונך ויקחו ניכ הנוטרים השוכרים מאתי כסף. הוא הנשאר להם מהפרי ¹⁶⁾ הכרם אחרי אשר ¹⁷⁾ נתנו האלף כסף לשלמה. אמנם אני איני חפצה בממון לא בקרן ולא רויח ¹⁸⁾ אלא שיהא כרמי שלי לפני וברשותי מוכן להתחבר שם עם דודי וזה הוא תענוג גדול יותר מן הממון. היושבת בננים אמר הרוד אל רעייתו בהיותם בנן והוא הכרם או בננים שהם בתוך הכרם את רעייתי היושבת בננים אל תרימי קולך כי יש לי חבירים והם מקשיבים אם תדברי בקול ועתה השמיעני רצונך וחפצך אם לעמוד ואם ליטע מהנה למקום אחר. והרעיה השיבה אחרי שחבירך מקשיבים הם לקולנו הטוב הוא שתלך לדרכך ותכרה במרוצה שלא ירגישו עלינו ודמה במרוצתך ובכריחתך לכריחת הצבי ולעופר האילים ולך לך על הרי בשמים ושם אבא אהריך. או יאמר בעניין הזה ¹⁹⁾ היושבת בננים כלומר כשאת יושבת בננים שהם בתוך הכרמים אל תרימי בכח קולך כי חבירים

ועל כן נקרא B: q, למעלה p, העקב ¹⁾ B: fehlt, ²⁾ ער סומו B: m, ושדי הם כמגדלות B: ³⁾ R: ⁴⁾ לעצמי B: w, רק אני B: ... v, מן היותו B: u, ⁵⁾ B: fehlt, ⁶⁾ לפי חשקו ⁷⁾ המקום בעל המון B: ⁸⁾ הז, ⁹⁾ ברוח B: b, שנתנו B: a, מספרי B: z, מהנוטרים B: y, ביד נוטרים אחירים B: ¹⁰⁾ x

יש לי שדם מקשיבים לקולך. ועתה השמיעני כלומר אמרי לי בקול נשמע ברה דודי דמה^d) לך לצבי כדי שיבינו^e) השומעים לקולך^f) שבאתי אליך חוץ מכוונתך ואת מרגשת אותי ואומרת^g) ברה דודי לך וגו' או 'אמר בקול גדול כאלו את מדברת עם אדם רחוק ממך רחוק גדול. ואמרי לי ברה דודי וגו' שלא^h) תחשבי שאני עם חברי כדי שלא יחשדוני שאני עמך הנה כאשר אמרת לי בתחילה סוב דמה לך לדודי לצבי וגו'.

באלו תחשבי : B) h) ,ואמרת לי : B) g) ,לקליך : B) f) ,אתם השומעים : B) e) ,ודמה לך . . . : B) d)